MIRADOR

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLÍTICA

Preu: 30 cèntims - Corts Catalanes, 589 - Tel. 11430 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

Any VI. Núm. 304 - Barcelona, dissabte, 8 desembre 1934

BIBLIOTECA ARÚ

Calvo Sotelo vol arribar a "l'organització matemàtica de l'Estat". Amb el que es va lluir essent ministre d'Hisenda de la dictadura...

MÉS VAL TARD QUE MAI

Reconciliació amb el teatre

Fa vins anys el teatre era considerat amb menyspreu per la majoria — no goso dir la totalitat — dels escriptors catalans dignes d'aquest nom. Era un dogma indiscutit que l'art dramàtic representava un gènere impur, sotmès a servituds vergonyoses, cultivat només per temperaments àvids o grossers que necessitaven el contacte directe amb el públic per adonar-se del que feien.

Aquesta actitud nostra envers el teatre provenia en part d'un prejudici propagat per les escoles poètiques dominants o influents a Catalunya: els parnassians i els simbolistes. Ni els uns ni els altres no miraven amb bons ulls la convenció escènica, les seves tradicions, ni els seus límits. Imagineu un Verlaine passant de les seves delicioses aquarelles o dels seus musicalíssims sanglots a muntar una *machine* teatral destinada a un públic de diumenge? Hi imagineu un Stéphane Mallarmé? El mateix Anatole France no revela cap veritable velleïtat dramàtica; gairebé per força escriu les seves *Noces Corinthiennes*. Però en els seus articles declara ben palesament que l'home d'imaginació no necessita per res que els actors li ofereixin, entre bastidors i bambalines, una ficció literària; en té prou de llegir, còmodament assegut a una poltrona, dins el silenci domèstic, per veure i sentir els personatges que descriu el llibre. El teatre, en el seu concepte, és una diversió exclusivament destinada a la multitud que no té cap poder imaginatiu i necessita que li donin les faules amb cullera.

A Catalunya, aquesta actitud venia reforçada per un fet que ha tingut una enutjosa influència en el descabdellament de la nostra renaixença. Em refereixo al fet que la poesia i el teatre nasquessin no sols com a activitats separades, sinó enemigues. En efecte: tothom sap que si els Jocs Florals varen representar des de bell principi un esforç de selecció i una aventura erudita, el teatre, en canvi, va néixer d'un delit de comunicació amb el poble. Simbòlicament, el catedràtic Milà i Fontanals s'enfronta amb el parodista Serafí Pitarra. El primer escriu en una llengua nodrida de textos medievals i d'humanitats; el segon escriu en la llengua del carrer. L'universitari pensa en els trobadors, en la poesia èpica, en Clemència Isaura; l'autor de les *gatades* pensa en l'adroguer de la cantonada, en la carnissera del Born, en el sastrinyoli del carrer de l'Hospital. Era difícil que s'entenguessin. I de fet, no es varen entendre.

Pertoca a Guimerà la glòria d'haver llançat un primer pont entre les dues ribes oposades. Tanmateix, el pont que va suportar un cert trànsit de viatgers de l'un i de l'altre poble, no va resoldre ben bé el problema. La incomunicació va persistir, el menyspreu i l'hostilitat no es varen fondre. Recordo encara com cap als volts del 1916, hi havia homes intelligents i catalanistes que creien que el teatre català no tenia adob i que calia desentendre-se'n com d'un malalt incurable. I aquesta creença no els deprimia gens. Suposaven que mentre altres raons es mantinguessin fortes i puixants, hom podia abandonar sense cap perill els escenaris a les companyies de fora.

La segona temptativa per reconciliar el corrent erudit o literari representat pels poetes i el corrents popularista representat pels dramaturgs ha estat realitzat per Josep Maria de Sagarra. Darrera d'ell han vingut altres escriptors que haurien fet versos o no, però que innegablement pertanyien a la casta dels literats.

Durant una colla d'anys, no hem estat molts, val a dir-ho, els que hem tingut coratge per a provar aquesta aventura que hauria semblat temerària als Maragall, als Carner, als Alcover, als Bofill i Mates. Semblava que el divorci, normal en tots els països del món entre els temperaments lírics i els temperaments dramàtics, aquí, a Catalunya, es mantindria curiosament agreujat per una mena d'incompatibilitat entre la literatura i l'escena. Només per excepció un home format en el cultiu de les lletres, havent fet versos, novelles o assaigs, alguna cosa, en fi, que certifiqués de la seva aptesa elemental i fonamental per manejar la ploma, es dedicaria al teatre. Però, la majoria dels que retien culte a Talia — a Talia i a Melpòmene — semblava que havien de pertànyer a una extracció tota diferent. En un mot, l'afirmació, cara a un Paul Souday, segons la qual el teatre no és literatura, és un gènere de circumstàncies que no té res a veure amb el gran art — afirmació ben arriscada en la terra de Racine! —, semblava que havia de tenir una corroboració aclaparadora dins la nostra renaixença.

Un teatre amb el qual no és indispensable de reconciliar-se

Semblava...

Ha deixat, potser, de semblar-ho?

A estones, veient la colla d'escriptors joves que escriuen drames i comèdies, bé m'inclino a creure-ho. Els obstacles tradicionals diríeu que han desaparegut. Ja no són únicament els apotecaris, els mestres d'escola, els dependents de comerç, els procuradors, els correctors de proves i els ataconadors, els que tenen escrit un drama o una comèdia... No, no; ara també hi ha nombre d'escriptors professionals, de debò, que pensen en el teatre i que es demanen si hi tenen alguna cosa a fer.

Símptoma nou i encoratjador. Ve, sens dubte, a coincidir, paradoxalment, amb les dificultats i les angúnies que assetgen el teatre arreu del món i particularment als països de cultura petita o feble. Si el teatre fos un personatge explícit podria dir-los: «Quan era fort i atreia fàcilment els públics (que altrament no em disputava gairebé ningú), em desdenyàveu; ara que estic malalt i xacrós, us ve el delit de freqüentar-me... Sou boigs.»

Boigs o no, repeteixo que aquest sobtat interès que els escriptors catalans demostren envers el teatre em sembla de bon averany. Jo no dubto a assenyalar-lo amb pedra blanca.

CARLES SOLDEVILA

A la pàg. 2:

Després del procés. Comentaris psiquiàtrics al cas Matuska, pel Dr. Ramon Sarró.

A la pàg. 3:

De l'escola estant. Política pedagògica, per E. Soler Godes.

A la pàg. 7:

Contra un atac a la cultura. La "Bætulonia" romana, per Jaume Passarell.

Els Dijous — Blancs

MUSIC-HALL

Els mil i un reflexos del sis places s'aviven amb els infinits esclats del rètol lluminós del music-hall. Un bordegàs coix acut a obrir la portella, i la voravia aguanta, tot seguit, així la mà confusa un diamant, els rutilants calçats de tres parelles. Els abrics d'angora amb coll de skunk i els feltres negres, clapejats de xarol, passen a frec de les vestimentes arrossinades del gros públic. Les casades joves guaiten, de cua d'ull, els retrats de les artistes, fixats amb claus de cabota daurada a les pancartes laterals, i les nuditats procaces de les fotografies encenen les primeres rojors a les galtes de les burgeses agosarades:

—Has vist, tu?

—Dissimula, dona, dissimula!

Problema intrincat el de la collocació dels tres matrimonis als seients escollits. Si tots els marits han de donar la dreta a la muller, una d'elles haurà de seure's al costat d'una bella maquillada que fuma impúdicament, tot fent jugar cinc esmalts escarlata; en cas de posar-s'hi el marit, un baticor inevitable angoixarà la prometedora nit de gaudi exòtic. La solució més raonada és, però, la darrera i s'adopta com a mal menor.

L'orquestra broda la simfonia amb fils d'or i argent que ixen dels instruments de metall, passen pel forat de les agulles dels arquets, s'endinsen en els violins i punxen la pell de les timbales. Els reflectors tornassolen la cortina de pallet i, en obrir-se, esbatanen el món de la fantasia. Una noia de tipus nòrdic enceta les cançons amb deix malenconiós i posat encongit, talment com si s'escapés d'un d'aquells quadros d'Olga Sacharoff, emmarcat en motllures de miralls i tonalitats esblaimades, sense haver tingut temps de canviar-se les faldilles d'organdí ni renovar-se els llaços. Hi ha un gran assossegament dins l'esperit de les burgeses i els presagis roigs es bescanvien per una visió amable que els recorda la festa de fi de curs del collegi, quan elles mateixes sortien a liedejar davant les professores i les famílies i, en acabar, es saciaven de bombons de xocolata, entre bastidors.

—No et sembla? Diria que és una xicota com cal!

L'excèntrica desfila sense desvetllar cap sentiment. Amb la seva jupa escocesa i una ploma de gall al canotier, diu un cuplet amb un argot anglesat gairebé inintelligible, bo i estrafent les positures de Betti. El joglar, èmul de Préjean, llança les guspires inicials: esprimatxat, amb un tern impecable, explica les aventures d'un capvespre al parc, amb música picant i deliciosa.

—El trobo força simpaticot—fa una de les dametes elegants.

—La boca és el que més em plau — respon l'altra.

A l'intermedi, les esposes recomanen als marits que no s'acostin al foyer. Elles no hi han estat mai, però se l'imaginen com un sàbat de deesses damnades oferint pòcimes mortals.

—Oh, tomba't a la dreta: el marit del principal amb la seva amiga!

—I això que porta un bon ròssec de xicalla!

L'ambient és ja un grau pujat d'essències, «Lucky Strikes» i «Abdullas». Els sketches de la segona part constitueixen una exposició delicada de fina roba interior, encant del món femení.

El dancing acaba d'enjoiar la nit amb les libacions de whisky entre blues i fox.

L'endemà, les casades joves són interrogades per llurs familiars sobre la vetlla anterior, i elles responen:

—Doncs, mireu: vàrem anar al cinema, i ens varen donar una llauna que ens hi vàrem adormir. No fan res de bo!

S.

MIRADOR INDISCRET

El "Barco" i la minoria

L'actitud de la minoria de l'Esquerra al Parlament espanyol sembla que ha produït al «Barco» tanta estupefacció com indignació.

Contestant a un amic, deia En Trabal:

—No, no puc anar-hi, ara. Més endavant...

—Ah, sí, vaja—féu l'altre—, pots cantar allò de:

Al Uruguay, guay, guay,
yo no voy, voy,
porque temo naufragar!

Tràfecs radicals

Amb el nombre de personalitats radicals que aquests dies vénen a Barcelona, En Pich i Pon no hi veu de cap ull. Recepcions, conferències, visites, acompanyaments, etc.

L'altre dia, de Miramar estant, mostrava la ciutat a un madrileny:

—Fíjese que magnífico «pograma» se divisa desde esta «banderilla»!

Tot un "pograma"

El que és realment un «pograma» és la nota del Consell Regional del Partit Republicà Radical:

«Aquest Consell es permet recordar a tots els Comitès provincials l'acord pres en la darrera reunió, de recollir, urgentment, dels Comitès de totes les ciutats i pobles de Catalunya, les llistes amb els noms de militants del Partit que puguin ocupar places de Comissions gestores, secretaris municipals, regents d'escoles de primera ensenyança, etc., per a facilitar la tasca del Consell regional, en arribar el moment d'oferir noms per a la reorganització política i administrativa de la regió catalana en el moment que s'escaigui.»

—Ara comprenc per què en Batalla cridava com un desesperat: «Cal produir vacants; cal produir vacants!»—exclamà un funcionari públic.

Signe del temps present

Ho és, sens dubte, l'anunci que va aparèixer a la secció de demandes de *La Vanguardia* d'un dels darrers diumenges. Deia així:

«Escritor profesional versado político-social, gubernamental, necesito.»

Ens desplau no haver aconseguit saber el nombre de pretendents a un càrrec de tanta importància en els moments actuals.

Locucions populars

El repòrter de premsa de la Ràdio Badalona té una manera de vestir els seus reportatges, que moltes vegades els ràdioients queden bocabadats.

Fou el dijous de la setmana passada que es repetí un cas d'aquests. El bon repòrter informava que l'alcalde gestor local havia dit que imposaria sancions inflexibles a tots aquells serenos que en lloc de prestar llurs serveis al carrer els prestaven colgats al llit particular de llur casa. A continuació digué que un periodista preguntà al dit alcalde gestor sobre un aspecte de la queixa.

I afegí textualment el repòrter:

—A la pregunta del periodista, l'alcalde va «fer anca d'ametlla».

Fer anca d'ametlla? Molts dels radioients encara barrinen què cosa bona o mala significa l'esmentada expressió, la qual, segons aclarí un jaio en un cafè de la Rambla badalonina, no volia dir altra cosa als seus temps jovençans que «fer l'orni».

Fantasmes

Molts venedors de diaris — com també certs periodistes — inventen tot de fets i coses truculentes per tal de vendre força exemplars. La suposada aparició de fantasmes a Saragossa i a l'Hospitalet, ha estat un bon filó.

Era el divendres de la setmana passada, a la cruïlla dels carrers de Sant Pau i Sant Ramon. El venedor, a les nou de la nit, encara tenia un bon plec de diaris sota el braç. Com vendre'ls?

I es posà a cridar:

—«La Noche»! «La Veu»! El «Cierro»! Lleva la aparición de gran cantidad de duendes en el Clot!

Politiqueta

Mentre per una banda ens informen que s'intenta la formació del Partit d'Esquerra Catalanista, per l'altra hem sabut que l'ex-diputat d'Esquerra Republicana, senyor Josep Riera i Puntí, va fer gestions particulars amb alguns socis del conegut Centre Federal del carrer de Marian Aguiló, del Poble Nou, per tal de crear, entre aquests i els esquerrans dissidents de l'Agrupació d'Esquerra Republicana de la dita barriada, un nou partit polític.

Però els federals, coneixent la fibra esquerrana del dit ex-diputat que educa els seus fills en collegis de monges, van riure's de la proposició i deixaren com un drap brut el seu autor, el qual partí amb la cua entre cames.

—I això—deia un dels seus incondicionals —que, per a atreure'ns, els va prometre la proclamació de l'Estat Federal de Sant Martí de Provençals dintre la Regió Catalana Autònoma i de l'Estat Espanyol.

Un incendi de gran tiratge

L'altre dijous es calà foc al Pavelló de Mar de Sitges, la gran barraca fa temps tancada que tant destorbava la vista a Carles Soldevila, estadant d'una casa de la Ribera.

Després d'unes inexplicables detonacions, començà a cremar la baluerna de fusta, i els embans prims i les posts anaren cedint a les flames. L'incendi davant el mar constituïa un espectacle imponent i alhora jocós: «Tanta aigua—deia la gent—, i no serveix per res!»

Però el més graciós fou el servei d'incendis municipal. De dues mangueres que hom hi aportà, l'una es rebentà al cap de poca estona, mentre que el raig generós de la que restà utilitzable feia una visió tota estranya. Fora d'un vef que hi acudí amb una olla, la població esguardà la crema com si contemplés el castell de focs de la festa major i aplaudia a cada esfondrament.

L'únic rostre verament emocionat corresponia al senyor Isidor Cartró que, com a bon tinent d'alcalde tradicionalista i fill del constructor i primer propietari de l'establiment, suplicava a la manguera solitària un esforç del tot imposible:

—Etziba, etziba, etziba!...

Trenta anys cremats

El Pavelló de Mar fou la seu dels primers estiuejants que estatjà la vila de Sitges. En els seus inicis, presidí la societat recreativa el senyor Panxo Batlle, entre xotis *patinés* i quadrilles imperials. De les presidències posteriors, la que es destaca més és la del senyor Manuel Sabater i Carbonell, un sitgetà molt trempat, ric farinaire i que ha arribat a ésser regidor barceloní amb el suport de la barriada de Gràcia. En Sabater ressuscità els balls de casats i de solters, les polques i les masurques amb banda i organitzà un sens fi de cotillons i sopars a l'americana.

Amb els ulls humitejats i talment com si es tractés de l'incendi de la Biblioteca de Lovaina, exclamava, diumenge passat, davant les ruïnes:

—Deu anys presidencials que se n'han anat en fum!

—El hombre es un cigarro, don Manuel! —li deia, conhortador, el senyor de Semir.

Evocació

Si l'incendi hagués donat més de si, la rància colònia estiuenca hauria acudit, en massa, a contemplar-lo, a guisa de darrer homenatge als vells taulons i d'un adéu a les matrones d'escaiola i altres guixos que foren testimoni mut d'innombrables espasmes amorosos.

Entre els que, diumenge, es miraven les brases, hi havia un home de carrera confessant ingènuament així la penúria dels seus anys de jovenesa que no li permeté mai beure un refresc tarifat:

—Ai, Senyor, tants tragos d'aigua que hi havia fet!

Tres pics i repicó

Mentre males llengües asseguraven — com és costum en casos semblants — que l'incendi havia estat intencionat per tal de cobrar l'assegurança, els que saben de què va afirmaven que les pòlisses contenen una clàusula obligant a la reedificació i que fins i tot ha sortit un cavall blanc que hi afegirà seixanta mil duros per a fer una cosa de cara i ulls, amb piscina i tot.

Els de la Piscina Maria Teresa, en vista d'aquesta competència, estan rumiant la mostra per tal d'emplenar el seu gibrell d'aigua de roses.

Els malpensats

El poble de Sitges ha fet, naturalment, totes aquelles suposicions del cas relacionades amb la companyia asseguradora i els propietaris del local.

—Què voleu que us hi digui!—deia un espectador del tràgic succés—. Per mi aquest foc *ja en portava alguna de cap...*

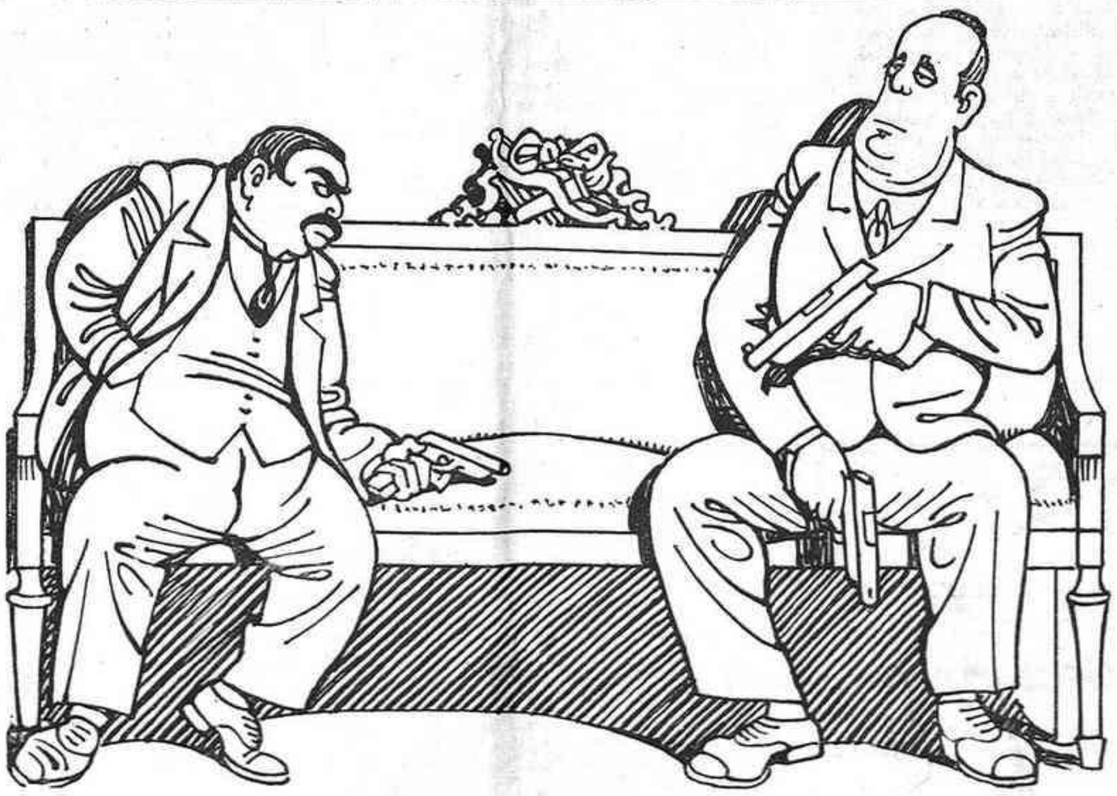

CONVERSES DIPLOMATIQUES

Ribbentrop. — ...Ah! i, demés, el retorn de les colònies...

Laval. — No farem pas res. Si no us quedeu, per torna, França i Anglaterra, no us puc escoltar ni un minut més!

(c) Ministerio de Cultura 2006

Pacifisme

Madame, la comèdia que amb tant d'èxit estrenà al Poliorama el nou autor Lluís Elias, té un públic més aviat divers. A la taquilla s'acosta un ciutadà per adquirir dues butaques, però abans vol saber si a la representació de l'obra «hi ha *tiros*». Sols quan li és ben garantit que no hi ha *tiros,* l'home deixa anar les pessetes.

Un altre ha anat al teatre i ha pagat la seva localitat diverses vegades per tal de poder parlar a l'autor. Al capdavall l'atrapa, i li diu si l'obra li agrada tant i si l'ha vinguda a veure tantes vegades, etc., etc.; i acaba per assegurar-li que li convenia molt parlar-li, per tal de donar-li un consell que pot ésser molt útil a ell, l'autor, i beneficiar considerablement la comèdia. En l'acte tal el protagonista saltataulells diu a una clienta que compra unes lligacames, si aquelles que li ensenya són una preciositat, si anirien bé fins a una Mare de Déu.

—I bé—diu el visitant—; sàpiga que la Mare de Déu no ha portat mai lligacames!

Quina associació d'idees!

El profà, davant moltes proves dels psiquatres per a determinar, per exemple, la capacitat intellectual, resta sovint sorprès i fins escèptic, mig creient, sense arribar a dir-ho, que es tracta de puerilitats i entreteniments.

Però de vegades el que té sorpreses és el propi experimentador.

—Escolta: jo porto un vestit gris i camino vuit quilòmetres diaris. Quants anys tinc?—preguntava un dia, a un noi de l'Institut Tècnic Eulàlia, el Dr. Emili Mira, en funcions de recollidor de *tests* psicològics.

El noi, sota la mirada fixa del doctor, respongué sense vacillar:

—Quaranta-dos anys.

—Com ho saps?

El noi es tancà en un mutisme absolut, no volgué de cap manera especificar com havia arribat a aquell resultat partint d'unes bases tan estranyes com li havien donat. Per tota resposta es tornà lleugerament vermell.

Fora ja el metge, els companys de l'interpellat li pregaren amb insistència que els digués allò que no havia volgut dir a l'examinador.

—Per què has dit quaranta-dos?

—Perquè a casa tinc un germà mig *guillat* i té vint-i-un anys.

Guanyar-los per mà

En Carles Sindreu, juntament amb una colla d'amics, organitzà al Foment de Vilanova un espectacle retrospectiu a base de projecció de postals d'avantguerra. I bé, els vilanovins — proverbialment faceciosos — volgueren que els animadors de l'espectacle fossin recollits del bar mariner on soparen d'una manera ben en consonància amb el clima de les postals a projectar: utilitzant un clàssic cotxe d'estació tirat per un cavall de pomposos picarols.

En Sindreu, de tan sorprès, ni trobava la *greguería.*

Matisos

Dimarts passat a Manresa es donà a conèixer per primera vegada el cinema amateur. S'encarregà d'aquesta simpàtica missió la Secció de Cinema del C. E. de C., de ben reconegudes condicions en el camp dels *bolos* cineístics. Els organitzadors manresans, a l'hora del sopar, tot era posar en antecedents els barcelonins per si un exabrupte tractava d'entelar l'èxit de l'espectacle.

—Veuran—deia un dells—, és que aquí a Manresa cert sector de públic és molt especial. Hi ha vegades que per a demostrar aprovació i entusiasme es posen a picar de peus

Judici esportiu

Josep Samitier, des de fa un quant temps, exerceix dins el camp periodístic esportiu.

—I què tal, t'agrada En Sami fent periodisme?—preguntava un assidu de les penyes esportives de Canaletes.

—No em desagrada; sempre està «col·locat» i demés, periodísticament, no incorre mai en *off-side.*

CAPELLERIA de primer ordre ◆ TINTORERIA de qualitat
MASO
Rda. Universitat, 4 - Telèfon 19893
Es reben encàrrecs per telèfon
VAL per 10 per 100 de descompte

GUTENBERG, S. A.
Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques
Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

M. PINTÓ
CAMISER
ESPECIALITAT EN LA MIDA :: CREACIONS EXCLUSIVES
RAMBLA DE LES FLORS, 18
TELEFON 18834

Hi ha establerta la prèvia censura

DESPRES DEL PROCES

Comentaris psiquiàtrics al cas Matuska

Es difícil per a un psiquiatra pronunciar-se sobre el cas Matuska. Les declaracions no han estat recollides per persones tècniques en matèria psicològica. Es possible i fins probable que els detalls importants per a formar un judici psiquiàtric hagin estat silenciats. A més, les informacions són quasi sempre de segona o tercera mà. Si fóssim requerits per a emetre un dictamen que pogués pesar sobre els jutjadors, hauríem de negar-nos-hi per insuficient coneixement del cas. Però com que evidentment aquest article no pot tenir la més mínima transcendència per a l'acusat, crec que de fer participar als públics profans de les reflexions del psiquiatra només en pot resultar un benefici: el de disminuir la desorientació respecte a un tema que tant ha apassionat l'opinió.

Matuska el descarrilador, davant el tribunal de Budapest

El tema que des del punt de vista de la higiene mental de la societat més urgeix d'esclarir, entre els que ha posat d'actualitat el cas Matuska, és el de la possibilitat de crims sota l'influx hipnòtic.

LA HIPNOSI COM A FACTOR CRIMINOGEN

Es recordarà que la principal allegació d'inculpabilitat del processat i potser encara més de la defensa era l'afirmació que els actes criminals havien estat comesos en estat hipnòtic. Per bé que l'expert de l'acusació va rebatre aquesta tesi i el de la defensa va abstenir-se d'invocar-la, no estarà de més, per a tranquil·litzar l'ànim d'algunes persones temoroses, de fixar quin és el criteri científic sobre aquest problema. Aquesta suposició que en la hipnosi, o sigui en un estat de modificació de la consciència semblant al somni i provocat per suggestió, sigui possible de suggerir la perpetració de crims, no està mancada de certes aparences de lògica i fins de base experimental. En efecte, sabem que en la hipnosi poden produir-se certs fenòmens de caràcter extraordinari que sobrepassen les possibilitats de la vida psíquica de la vigília. Podem influenciar funcions corporals sostretes habitualment a l'acció de la voluntat. Podem administrar un purgant i suggerir restreniment, és a dir, obtenir l'efecte suggestiu en comptes del medicamentós; podem fer la maniobra inversa de donar un astringent i obtenir un efecte purgant; podem modificar la composició dels sucs gàstrics, el funcionament cardíac i respiratori, fins la data d'aparició de les regles i el mateix curs del part s'han mostrat sensibles a la influència hipnòtica. Dins de l'esfera purament psíquica, podem ampliar considerablement el poder de la memòria i evocar esdeveniments passats que es consideraven definitivament oblidats, podem modificar la percepció i fer allucinar objectes inexistents, etcètera. Podem, per últim, i aquest és el cas més interessant per a nosaltres, donar ordres que es compliran en el període posthipnòtic, hores i fins dies després, per exemple, ordenar al subjecte que després de la hipnosi es tregui l'americana, cosa que farà sense saber-se explicar el motiu o bé inventant-ne un de fals per a sortir de la seva perplexitat.

Encara que els fenòmens de l'hipnotisme perdin molt de llur caràcter meravellós tenint en compte que l'acció sobre el cos no deriva més que de les emocions que puguin suggerir-se i que almenys les tres quartes parts de les manifestacions hipnòtiques puguin produir-se per simple suggestió, no pot negar-se la intensitat de la seva acció sobre certes funcions de la personalitat. Es natural preguntar-se per què aquesta acció solament s'ha d'exercir en un sentit i no en tots; per què la influència de l'hipnotitzador sobre la persona hipnotitzada no ha d'ésser total; per quina raó no han de poder-se suggerir actes criminals.

Primerament en l'època de Charcot, a les darreries del segle passat, la ciència contestà aquestes preguntes en sentit afirmatiu basant-se en observacions experimentals. Així en l'amfiteatre de la Salpêtrière podia veure's les histèriques de Charcot degudament hipnotitzades apunyalant a consciència siluetes de cartó; en experiments d'altres autors els hipnotitzats disparaven sense pestanyejar sobre maniquins. Però l'observació de la realitat ha tret tot valor a aquells experiments de laboratori. En cinquanta anys la casuística psiquiàtrica forense no ha pogut recollir un sol cas de crim comès sota la influència hipnòtica. Adhuc en el període de post-guerra, en què en l'Europa central coincidí una veritable epidèmia d'hipnotitzadors populars amb un increment de criminalitat, no va ésser possible d'assenyalar un sol cas.

La impotència de la hipnosi per arribar al crim es posa particularment de manifest en el cas del barber Grudmann. L'eminent professor Wagner Jauregg de Viena (que recentment va obtenir el Premi Nobel pel seu descobriment del tractament de la paràlisi general mitjançant la paludització) va afirmar fa alguns anys, en una conferència pública, la impossibilitat de suggerir crims. El barber hipnotitzador, considerant equivocat el criteri de Wagner Jauregg, va manar a la mèdium Maria D., de setze anys, que efectués un atemptat contra el professor. Va posar en les seves mans una pistola descarregada i, després d'insistir que estava carregada, li va ordenar que anés al domicili de Wagner i disparés sobre d'ell. La mèdium així ho va fer, però en el moment decisiu, per bé que va aixecar l'arma, la va deixar caure sense engegar-la. Es a dir que ni tan sols un simulacre de crim fou possible (1).

En el mateix sentit parla de la dificultat de cometre atemptats sexuals en la hipnosi, malgrat les analogies assenyalades per Freud amb una situació eròtica. En els casos en què això ha estat realitzat cal pensar en una interior aquiescència de la víctima.

Totes aquestes observacions demostren que el lliurament de la personalitat en la hipnosi és incomplet, que són abandonades en mans de l'hipnotitzador certes funcions de l'organisme, però que en canvi el veritable nucli de la personalitat, el seu centre responsable, és inalienable i resta sempre lliure. Si l'hipnotitzador reclama quelcom que repugna a la consciència moral, no és obeït, i si insisteix, la relació es trenca.

Es doncs indiscutible, en l'estat actual de la ciència, que Matuska no va poder cometre els seus crims sota la suggestió hipnòtica. La motivació dels seus actes no podem buscar-la en quelcom exterior a la seva personalitat, sinó dins d'ella.

LA HIPÒTESI DEL RESSENTIMENT I DEL SADISME

Si cerquem analogies al crim comès per Matuska, podem trobar-les en el de certs incendiaris que cremen un bosc, un paller o una casa sense conèixer el propietari, o en certs crims que fa anys es registraven a les carreteres, consistents a posar de banda a banda un filferro tivant, a l'altura del coll dels viatgers d'automòbils, de manera que pogués decapitar-los. Tots aquests crims tenen de comú que no apunten a una persona determinada, sinó a persones que sols poden caracteritzar-se genèricament per la seva situació social com a «propietaris» o «senyors d'automòbil» o «senyors de l'exprés». Avui sabem que aquests crims estan motivats pel ressentiment, és a dir per aquella mena d'enveja subconscient analitzada per Nietzsche que experimenten aquelles persones a les quals ha tocat, en el banquet de la vida, la pitjor part, tant en l'ordre natural com en el social. La visió d'aquells valors o d'aquelles persones que els encarnen i que senten com a superiors produeix un penós sentiment de malestar que sols la destrucció de l'objecte valuós pot suspendre.

Si considerem els valors que segons Klages més fàcilment determinen una reacció d'enveja o ressentiment, en primer lloc el goig de viure i després els béns de fortuna i els dots intellectuals, veurem que Matuska no tenia cap motiu per a envejar-los. Es un home que sabia fruir de la vida, no mancat de fortuna ni d'amor, que estava dotat intellectualment segurament per damunt del promedi, com ha assenyalat el perit de l'acusació, que havia posseït béns de fortuna (una casa de cinc pisos a Viena), que va adquirir consideració social, etc. D'altra banda, tampoc no té la cara d'un envejós; n'hi ha prou amb veure les fotografies d'anys enrera, al costat de la seva dona i filla, on se'ns mostra exuberant de satisfacció i goig de viure. Per últim, no hi ha seguretat que Matuska volgués realment descarrilar el tren de viatgers.

Una altra hipòtesi que podria tenir-se en compte per a explicar la motivació del delicte, és la del sadisme. D'aquesta pertorbació de l'instint que quasi sempre va associada a l'actitud oposada, el masoquisme, sols pot parlar-se'n quan el dany causat a una altra persona determina un plaer sexual. No hi ha motiu per a sospitar que l'excellent pare de família que fou Matuska tingués una vida sexual sàdica. No podent-se demostrar un sol fet de perversió sàdica en la vida de Matuska — i ni un sol testimoni no es va manifestar en aquest sentit —, és una afirmació totalment gratuita parlar de sadisme en el nostre cas, com no sigui en un sentit general fent-lo sinònim de crueltat o agressivitat, amb la qual cosa perd tot valor explicatiu, ja que gairebé tots els criminals — és més, en tots els homes existeix la disposició agressiva — en són i no cometen actes com el de Matuska. Es més, encara que Matuska fos sàdic en sentit estricte, el coneixement que actualment posseïm d'aquests crims permet d'afirmar que el sadisme no seria suficient per a explicar-nos la seva conducta criminal.

Podria intentar-se de buscar altres motivacions que, com les anteriors, pertanyen a la psicologia normal o a aquella regió limítrofa que voreja l'alienació mental sense caure-hi de ple, i encara podrien deixar a Matuska una ombra de responsabilitat. Podria parlar-se de passió política, d'impulsivitat d'inventor, de vanitat; però aquests factors, tant si existeixen com si no, menys que els abans esmentats poden determinar el delicte. No queda més camí que veure si en l'esfera de la patologia mental trobem l'analogia amb el nostre cas que ens faci explicable un acte que sembla al profà d'una absoluta incomprensibilitat.

Però abans de fer-ho cal discutir si els símptomes d'alteració mental que exhibeix Matuska poden ésser simulats.

SIMULACIÓ I SOBRESIMULACIÓ

Matuska té un símptoma indubtable de simulació: haver estat un parell de dies amb la llengua penjant amb expressió idiota durant el procés de Viena. La possibilitat que un símptoma d'aquesta mena sigui autèntic està contradita per tota la resta de la vida de Matuska. Els perits austríacs varen procedir encertadament declarant-lo responsable si no tenia altres trastorns que aquest, cosa, com veurem, molt discutible. Però del fet que Matuska hagi simulat algun símptoma no se'n dedueix que no pugui ésser un alienat. Cal tenir en compte que no solament un normal pot simular trastorns mentals, sinó també un alienat. Es el cas, ben conegut dels psiquiatres, de sobresimulació. A Viena, Matuska podia ésser ja un pertorbat naturalment inconscient del seu estat, que amb un objecte determinat, per exemple el d'ésser absolt per a poder continuar la seva tasca, delirant es fingís malalt. Però d'aquest símptoma del posat idiota fins a la simptomatologia que presenta a Budapest, hi ha una gran distància. Si és un simulador, per què al presidi de Viena ja presentava trastorns mentals, i així un dia va escriure a la seva família que li havien canviat el cap i un altre va cremar la seva roba? Per què en preguntar-li el president si era cert que havia escrit això, va negar-ho desaprofitant una ocasió d'augmentar els seus símptomes? Com és possible que un home que es vol fer passar per simulador arribi a escriure obres delirants com el *Pagès emperador* i altres obres escrites a la presó? Com un simulador no es contradiu en les seves repetides declaracions? Com és possible que un simulador hagi soldat tan estretament la seva vida i el seu deliri que formen una unitat i no es pot traçar una línia divisòria? On s'ha vist un simulador que perquè li permetin radiar un manifest de literatura mística estigui disposat a renunciar a tot atenuant? Com un simulador pot produir símptomes tan refinats com el de mutilar certes paraules? Com ha imaginat coses tan complicades com la influència dels Lleó sobre la seva vida? I així sucessivament. La simulació és sempre quelcom de simple i improvisat; en el nostre cas, ni considerant Matuska un as de la simulació, no poden explicar-se el seus símptomes. Podem doncs passar endavant i analitzar seriosament aquests símptomes.

DELIRI PARANOIC

Les idees de grandesa són el símptoma més sobresortint. No es tracta simplement d'orgull, sinó de veritable megalomania. Aquesta es manifesta en diferents aspectes. Diu d'ell mateix: «Parlo cent cinquanta llengües, conec el materialisme, el darwinisme, Lamartine, sóc especialista en tot, sóc geòleg. He fet nombrosos invents.» Es un gran literat. Com a polític s'equipara a Trotzky. Es sobretot un reformador religiós que aspira a fundar el comunisme religiós lluitant contra l'ateisme.

Presenta també falsos reconeixements. Així pren pel dramaturg alemany Hauptmann un dels assistents a la vista. Té reminiscències imaginàries barrejades potser amb elements allucinatoris, per exemple que havia disparat sobre Lleó sense poder ferir-lo. També pot interpretar-se com a tal l'afirmació que «estava predestinat al crim perquè en néixer el capellà de la parròquia el va consagrar a Déu i Satanàs disfressat de Lleó disputava la seva ànima al cel». Té idees d'influència, o sigui el sentiment de no ésser ell mateix qui determina els seus actes, sinó una força exterior que personalitza en l'hipnotitzador Lleó. Té interpretacions delirants del significat de les paraules, a les quals dóna un significat individual diferent del social. Així crida l'atenció que malgrat ésser hongarès digui sempre «famós» en alemany, com si no fos el mateix. Algunes paraules les pronuncia truncades. S'indigna perquè el president pronuncia amb *m* la paraula predestinació com si així hagués canviat el concepte. Símptomes que s'observen amb relativa freqüència en alguns mentals, perquè substitueixen la relació convencional entre signe i cosa significada per una de més íntima. Així un malalt meu suprimia les *a* de les paraules per odi a Alfons XIII. Probablement hi ha allucinacions auditives. Permeten de sospitar-ho diàlegs com la contesta a una observació del president: «Un milió de Lleons no hi és, senyor president, però sí que n'hi ha molts.» Aquestes paraules fan pensar en la ubicuïtat de les veus allucinatòries, a les quals Matuska potser denomina Lleons. Hi ha tendència a la confusió entre el pla de la realitat i l'imaginari: «Senyor president, a voltes és difícil de distingir la vida real del somni.»

DR. RAMON SARRO

(*Segueix a la pàgina* 8)

(1) Precisament tot el contrari del que opina un «professor d'hipnotisme» en un popular setmanari madrileny. Kogerev, deixeble de Wagner, va publicar extensament el cas a la *Revista Mèdica de Viena* (anys 1920-21).

L'APERITIU

Consideracions sobre les becades. — Ara som al temps que la becada pelluca en els tous de fullaraca podrida, que es va tornant sèpia, magenta i or al marge dels bassiols i les aigües escorredisses, sota les branques carregades d'ombra i de somnis i de tènues boires tardorals, aquestes impalpables teranyines de vapor condensat que s'estripen mandrosament entre les espines dels boscos. La becada és animal silvestre, enamorat de les arbredes fresques i tivants que els climes humits fan negrenques i pertorbadores. La becada sembla una bèstia artificial, com els gossos de roba i com els gossos que guanyen premis en les exposicions canines. Es un ocell rar, estranyíssim de forma, amb un ulls grossos, estirats a la manera oriental i pintats amb una mena de rimmel i de blau de parpelles que li donen tot un aire de personatge equívoc. Aquests ulls de la becada, allucinants, li van a petar al clatell i resulten els ulls d'ocell més inhumans que es coneixen.

La becada camina gandulament xipollejant dins del fang amb un aire pretensiós de tiple retirada, i quan vola, té un volar ondulant, romàntic i correcte que fa pensar una mica en els versos de Lamartine. El secret de la becada és el seu bec llarguíssim, impossible de dur amb una gota de dignitat per tot altre ésser que no sigui la becada. Aquest bec amb dents i crins i aparell musical fa pensar en els instruments d'ús desconegut que de vegades es troben enterrats vora les mòmies dels reis cafres. A la becada li serveix per enfonsar-lo dins del fang i extreure'n uns cucs blancs i glaçats que es cargolen tímidament i sembla que són un gran requisit.

La becada no és una bèstia fàcil de caçar, en els seus costums no hi ha res d'aquell realisme ni d'aquella afició al concret que hom observa en la vida de les perdius i altres animals més fàcils; per caçar la becada, cal que el caçador, el gos i l'escopeta siguin una mica fantasiosos com ella. Un home normal i corrent, que no tingui una punta de poeta, de saltimbanqui o de somiatruites, difícilment caçarà una becada. A Anglaterra, els caçadors més forts de becades són aquells lords vells, inflats de reuma i d'alcohol, que es casen per principis amb una dansarina. A Anglaterra, entre certs personatges de selecció, l'escàndol també és un principi.

A França les becades són perseguides, especialment, pels reaccionaris que tenen les entranyes com un formatge de camembert, amics del bon estil literari i comprensius de totes les flebeses; en el nostre país, els bons caçadors de becades acostumen a ésser o bé carlins transverberats pel Rector de Vallfogona o bé anarquistes purs o simplement solitaris que ploren en veure caure les fulles.

La becada, de totes les coses que es poden menjar al món, representa el pinyol del bon gust i de la civilització. Gairebé no es comprèn que un país arribi a saber guisar perfectament una becada sense haver passat per Lafontaine, per Balzac o per Proust. I és curiós que la becada, que quan és cuinada amb tots els ets i uts resulta un plat integral d'una força i una grandesa úniques, sigui tan grassament suggeridor d'idees tènues i espirituals i de les més nobles essències literàries. La gent que judica les coses barroerament i fent ús dels llocs comuns, davant d'una becada sobre el canapè és molt fàcil que se li acudi pensar en la densa humanitat en plena fermentació de l'obra de Rabelais. I és que Rabelais acostuma, en general, a ésser un exponent de cuina grassa i perfumada. I en aquest cas l'equivocació, a la meva manera de veure, és evident. Tota aquesta alimentació de cucs blanquíssims, de boires fluctuants, d'ataronjades gotes de sol i de paisatge en estat de descomposició donen al pit generós de la becada un contingent de gust filtrat, garbellat i seleccionat amb aquella intel·ligència i aquella mà esquerra de les quals només és capaç la mateixa naturalesa. En la carn de la becada tot és heterogeni, i els elements, fortíssims, es fonen sense un clarobscur oposat, obeint a la llei tornassolada del matís. Es per això que la carn de la becada és tot el contrari de la carn de la perdiu, del gall d'indi, del porc o del bou, carns que, naturalment, tenen una força èpica clara i directa, sense matís i sense mitja tinta, d'un optimisme desvergonyit, i humaníssim però, que és precisament tot allò que remena la cua en l'obra dels grans precursors com Rabelais. En canvi, a mi em passa una cosa curiosa amb les becades i és un fenomen d'ordre personal que potser no tingui valor provocatiu de cap mena, però és autèntic: jo, després de conèixer l'obra de Proust amb una certa reflexió, he trobat el gust integral de les becades, quan després d'estar penjades uns quants dies per una pota, i després de cuinades segons la tècnica ortodoxa, han ofert a les meves dents la seva carn una punta desfeta i castigada i sentint remotament el bon conyac de la poesia que va de Villon a Valéry, o sigui quatre-cents anys de tradició disciplinada.

Es molt possible que els aficionats a menjar becades no sentin res més que una opulenta o adolorida digestió, però jo tinc el vici d'associar les coses i les idees; sense aquesta associació per a mi el món tindria molt poc sentit i d'aquestes associacions he fet els meus somnis i la poca vida interior que jo pugui tenir, i si no he rebutjat mai l'etèria cabellera d'una nimfa impossible, és molt natural que no rebutgi, per a les meves associacions d'idees, el cadàver suculent d'una becada, garrativat damunt d'un crostó de pa i adherit al llençol perfumat de les seves pròpies entranyes.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

SI ÉS ELÈCTRIC I DEL VOSTRE AUTOMÒBIL
us el repararan avui i bé, al
GARATGE ELÈCTRIC
CARRER MOIÀ, 618 - (Anbau i Diagonal)

CAMISERIA FITO BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

(c) Ministerio de Cultura 2006

DE L'ESCOLA ESTANT

Política pedadògica

Primerament els mestres s'ho prengueren una mica en broma, però la nuvolada anà creixent i de sobte caigué a sobre les seves costelles una pluja de garrotades, que els pobrets han quedat nafrats i amb ferides que no s'esborren mai.

Sembla que un vent malastruc corri per a les coses de l'ensenyament. Durant la monarquia, el ministeri d'Instrucció Pública era una mena de conill porquí on qualsevol conreador de manies feia de les seves. D'allí sortiren els disbarats més graciosos, pocasoltes i estrafolaris que hom pugui imaginar-se: el *Plan Callejo*, les *cosas del señor Tormo* tenen força fama.

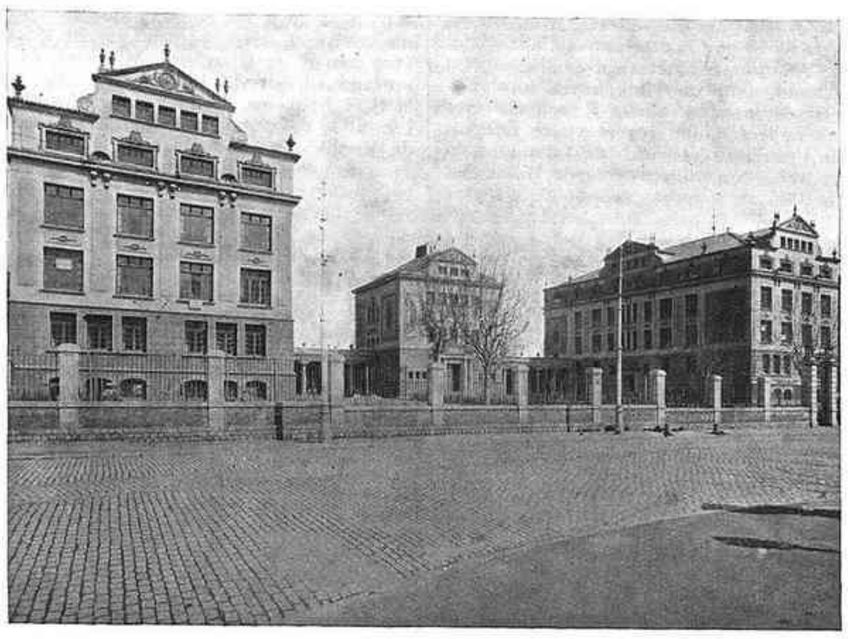

Un grup escolar barceloní: el Pere Vila i Codina

I vingué la República. Caldrà tornar a dir que molts veieren en ella una moral nova de trinca, una neteja de vicis, una altra mena d'organització nacional més pura, completament nua, de cara a la llei?

En un principi, sí que ho creguérem així un grapat de ciutadans de bona fe.

Marcellí Domingo féu realitat el que durant molts anys fou un somni: elevà la modesta carrera de mestre a la categoria d'universitària; es crearen vint-i-set mil escoles; nasqueren les Missions Pedagògiques; el Patronat de la Universitat de Barcelona; el Consell regional de primer i segon ensenyament; ascendiren i per tant milloraren de situació econòmica un grapat de mestres — milers — que conegueren la misèria mentre hi va haver monarquia, i fou un fet la cooficialitat de l'idioma català amb el Decret de la Llengua. En una paraula, organitzà la cultura nacional de cara a Europa.

Tot rutllava bé, era la nova política i per tant la nova pedagogia liberal, digna i neta que ens entrava a casa amb el sol del matí. Per fi havia finat aquell tracte salvatge, pedagògicament parlant, que rebien els infants catalans en no poder apendre en la seva llengua; tracte lingüístic aquell, pitjor de vegades que el de les colònies africanes i oceàniques.

L'Escola Normal de la Generalitat començava a treure les primeres fornades de mestres amb una preparació completament europea que enlairava la classe. El Patronat de la Universitat de Barcelona portava al seu clos la intellectualitat catalana. I els mestres tots veiérem al davant nostre un esdevenidor més digne i curull d'esperances.

* * *

El pas del senyor Villalobos pel ministeri d'Instrucció Pública deixarà senyal de foc en les anques del dissortat cos del Magisteri Oficial; els cops de tralla són pegats amb tanta traça, que els verdancs regalen sang costelles avall.

Totes les maleses que han sortit d'aquella casa s'han fet amb una despreocupació que ha deixat tothom astorat.

Les classes nocturnes d'adults han estat reformades fent-les altra vegada obligatòries; però les dues-centes cinquanta pessetes — amb descompte — anuals de gratificació per un treball pesat i a hores extraordinàries, és senzillament inconcebible. Ara bé, l'article segon d'aquesta disposició diu textualment: «*Tienen derecho a matricularse en estas clases los adultos y adultas, según que estén desempeñadas por Maestros o Maestras...*» Es clar?, vol dir que queda *prohibida la coeducació*. Heus ací la *reforma*.

Passem a una altra. Fa poc va haver-hi un concurs general de trasllat, en el qual passaren coses extraordinàries; foren inútils les reclamacions. Hi hagué qui, sense sollicitar-ho, es va veure en la *Gaceta* trasladat, i amb ganes o no, tingué d'agafar la maleta i marxar a viure on no havia tingut ni pensament d'anar mai.

Però el gros ve ara: Els cursetistes que feren oposicions l'any 1933 s'han col·locat com els ha donat la gana als que manen i poden fer-ho, amb llei o sense. D'un cop de ploma, ha quedat inutilitzada tota la legislació que fins ara havia regulat l'ingrés al Magisteri Oficial. S'ha comès l'atropell més ignominiós amb els veterans de l'escola, que hom recorda. Se'ns han arrabassat drets i s'ha desfet el futur a molts.

La regència de l'Escola Normal de València ha estat per a un cursetista del 33, el mateix que les places vacants anunciades darrerament al Patronat Escolar de Barcelona i que estaven pendents de resolució, i els 352 aspirants dintre la llei, i per tant perjudicats, reclamaren, però el tribunal que feia el *reparto* de les places als cursetistes, allegant que tenia ordre telegràfica del ministre de no admetre cap protesta que no fos dels propis cursetistes, es negà a admetre-la. Els mestres aludits requeriren la presència d'un notari i aixecaren acta del succeït.

Es clar que el més graciós és que en el preàmbul de la disposició ordenant que es donessin totes les places a la provisió ordinària d'Escoles, es recorda el precepte corresponent de l'Estatut. Però en l'articulat s'oblida tota l'ordenació legal vigent sobre provisió d'escoles, que regula l'Estatut del Magisteri del 18 de maig de 1923.

I quan convé, els escrúpols legalistes són trets a pendre la fresca perquè hom els vegi. A la *Gaceta* del 3 de novembre es publica una disposició sobre provisió de destins al Magisteri i en el preàmbul es recorda que l'article 71 de l'Estatut del Magisteri diu: *la provisión de Escuelas y sueldos del Estado tendrá lugar, sin excepción, mediante las condiciones establecidas en este Estatuto.*

Per què l'autor no segueix llegint els articles del cos legal que tan específiicament cita i veurà que el 75 parla dels torns de provisió de destins, i el 94 diu d'una manera clara i terminant, sense cap mena de dubte, que es concediran als opositors en expectació de destí, les places vacants de resultes del concurs de trasllat?

Quina altra cosa voldria, senyor Villalobos, el Magisteri oficial, sinó que es complís l'Estatut per a tot i per a tots!

Però encara hi ha més. S'ha dictat una Ordre Ministerial regulant la celebració d'Assemblees i reunions — ara que ens fa tanta falta un contacte de colzes — de les associacions professionals que depenguin del ministeri d'Instrucció Pública. I en el preàmbul llegim: *Desea el Ministerio terminar con las prácticas viciosas, corruptoras del deber, que tanto influyen en el espíritu de la juventud, sensible siempre a las normas que le trazan sus Maestros.*

Per a unes coses sense importància, que no perjudiquen ningú, tan moralistes; per a altres, fetes fora de les normes legals, una mànigа tan ampla!

Quina mena d'escrúpols són aquests?

I mentre tot això passa amb velocitat cinematogràfica, atabalant els pobres mestres a disposicions que els fan viure amb una angoixa contínua, molts assumptes estan encallats.

El Consell regional de primer i segon Ensenyament, dissolt. El Patronat de la Universitat de Barcelona, desfet.

I som tan poca cosa els mestres, pesem tan poc, deu ésser (és?) la nostra categoria social tan infinitament baixa, que no hi ha ni una mà que se'ns allargui, ni una veu que s'alci en favor nostre, que moltes vegades he cregut que ens trobem isolats en plena societat: els de dalt ens repudien i els de baix ens odien.

Ara mateix, ací i allà, en quasi tota la premsa se'ns fa una campanya injusta, plena de calúmnies — el que ara corre — al mestre i a l'escola, que fa fàstic. Durarà fins que acabi el laïcisme? Es un detall a remarcar.

* * *

En donar *injustament* les places als cursetistes, el ministre digué que era *la primera vez que en España se colocaban en propiedad* 10.000 *maestros en una hora.*

La nova la publicà tota la premsa, i la donà la ràdio no sé quantes vegades perquè el poble es fes creus de l'activitat i la justícia feta en tan poca estona.

I jo no em puc treure la frase del cap: *en una hora*!

Senyor, les coses que en el bienni s'haurien pogut fer *en una hora*. El temps que es va perdre mentre la gent s'anava desenganyant. La Reforma Agrària, en el paper encara. Els camperols andalusos i extremenys, esperant dia darrera dia la terra que se'ls havia promès i que encara no se'ls ha donat.

En una hora, senyor, en una hora! Tan fàcil que ha estat de fer ara, en una hora, una il·legalitat.

Ah! però és que llavors la República patia un enfit de *juridicidad*.

ENRIC SOLER GODES

CAMISERIA FITO BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

J. Casanova
CAMISERIA I GÈNERES DE PUNT
Darreres novetats en gèneres de punt de totes classes
Especialitats en camises a mida i trajos interiors de llana
Mitges Subur, exclusives
ANTIGA CASA COLLDEFORNS SALMERON, 99 TELÈFON 74574

Mirant a fora

Tres en un

En l'avinentesa de complir-se el seu aniversari, el rei d'Itàlia ha rebut, segons costum, les felicitacions dels seus ministres, entre elles tres telegrames amb la mateixa signatura: Mussolini.

El primer era del president del Consell, el segon del ministre de la Guerra, i del ministre de Marina el tercer... car ja és sabut que Mussolini està investit d'aquestes tres carteres.

No menys protocollàriament, el rei d'Itàlia ha expedit tres cartes de regraciament a aquests telegrames, una per a cada un d'ells.

Naixement d'una amistat

A Ginebra s'havia fet remarcar l'estreta col·laboració entre el polític turc Tewfik Ruchdy Bei i els seus col·legues iugoslaus. El ministre d'Estat de Turquia parlava sovint de l'antiga i fidel amistat que l'unia amb Iugoslàvia...

Fotitch, delegat permanent d'aquest darrer país a la S. de les N., en donava l'explicació:

—En efecte, aquesta amistat data ja de més de vint anys. En 1912, l'exèrcit serbi va fer presoner un metge turc de l'hospital de Sklopje. El nostre presoner fou molt ben tractat, i després repatriat al seu país segons les regles més estrictes del dret internacional.

I des de 1912, Sèrbia ha tingut un bon amic en la persona d'aquell metge, que no és altre que el ministre turc Tewfik Ruchdy Bei.

Castillo Nájera i els afers europeus

El president de l'assemblea extraordinària de la S. de les N., Castillo Nájera, no és gaire aficionat a parlar dels afers europeus i prefereix especialitzar-se en els de l'Amèrica llatina.

Però això no vol pas dir que ignori el que passa a Europa ni les dificultats de les relacions entre els Estats europeus.

Parlant-se davant seu del refredament franco-polonès i de les dificultats per a una entesa franco-italiana, el diplomàtic mexicà féu aquest comentari:

—Polònia és la Itàlia del nord... o potser Itàlia és la Polònia del sud...

No ens costaria gens de trobar-la exacta.

Historieta de Hollywood

Mae West va pel carrer, movent-se d'aquella manera que no ha agradat a Barcelona, i troba l'Home Invisible. La dona, en acomiadar-se, pronuncia aquella frase que ha recomanat tantes vegades en articles i intervius i ha pronunciat en algun film.

—Passeu alguna nit per casa...

—Ja hi he passat—li diu l'Home Invisible.

Abans de nou mesos, Mae West passejava pel carrer un cotxet de criatura, en el qual no hi havia cap criatura.

Joventut eterna

Cécile Sorel està neguitejada pel record de Sarah Bernhardt i es creu haver-la reemplaçada en el seu propi teatre.

La seva alegria arribaria al súmmum si pogués fer una creació disfressada d'home. L'altra va tenir Le Passant, L'Aiglon, Hamlet, Lorenzaccio, etc.

Cécile Sorel està, diuen, a punt d'interessar-se per un Shakespeare d'un autor célebre abans de la guerra.

Però una cosa inquieta la Celimena nacional francesa i és que l'obra comprèn tota la vida de Shakespeare i l'acte final, el més bell, és el de la mort del poeta.

—No podria ser jove tota l'obra?—ha preguntat Cécile Sorel a l'autor del drama.

Trinitat

—Què aneu a fer a Ginebra?—li fou preguntat a Tituleto.

—Els Comitès sempre el mateix, els Comitès...

I afegí, després d'una pausa:

—Em penso que la Santíssima Trinitat és un comitè en reunió permanent.

I, en efecte, tot just arribat a Ginebra, es reunien Titulesco, Benes i Jevtitch.

Geografia política

Henderson es mostrava nerviós davant la idea que a la Conferència del Desarmament es trobaria enclat amb Pierre Laval, i, recordant que no s'entenia gaire amb Briand, pregunta:

—Els auvernos tenen un esperit tan combatiu com el bearnesos?

Humor anglès

A casa el droguista, entra un client afligit per les xinxes que han envaït la seva habitació i demana un insecticida enèrgic.

—Aquí té aquest el més car que venem — li diu el dependent.

L'home paga, esperançat, i se'n va.

Al cap de pocs dies torna, planyent-se de la ineficàcia del producte i reclamant-ne un altre de més enèrgic.

—Precisament — li diu el dependent —, l'altre di em vaig mal fixar i no li vaig pas donar insecticida millor que tenim. Miri, aquest tre és més eficaç i més car que el de l'altre dia.

El client, disposat a apurar els mitjans per a extirpar l'odiosa bestiola, paga i se'n va.

Al cap de pocs dies torna, desesperat: les xinxes segueixen tan campants.

—I això que li he donat dos bons insecticides! — diu el droguista.

—Ser són les xinxes que no són bones— es reina filosòficament el comprador.

HEROIS DEL NOSTRE TEMPS

Vida i mort del príncep

A Roma, en el seu palau de la Via de les Botigues Fosques, ha mort d'un atac de meningitis el príncep Don Gelasio Caetani de' Duchi di Sermoneta. Al trasllat religiós de les seves despulles assistí el més florit de la noblesa, de la diplomàcia, de la política, de la indústria i de les finances que fan cap a Roma, i entorn a la figura del príncep desaparegut es va creant tota una llegenda: al portal del palau, un cotxer plorava el dia de la mort i amunt i avall per les escales de marbre sanglotaven les dones que portaven cistells de flors blanques pel catafalc de Don Gelasio. Car tothom deplora a Roma la mort d'un home excepcional, d'aquells que acrediten tota una classe social i una raça, i obren camins en tots els camps, pagant amb l'exemple.

El príncep a Califòrnia en 1904; divuit anys després hi era com ambaixador d'Itàlia

I si la casa principesca dels Caetani, des del temps llunyà d'aquell Constantinus Cagetanus — senyor feudal del segle x —, havia donat papes, cardenals, almiralls i magistrats a la Santa Seu i a Espanya; en els últims temps ha donat a Itàlia polítics i àdhuc erudits i industrials de gran vàlua. D'aquest casal nasqué a Roma, cinquantaset anys enrera, el nostre príncep, fill del que fou primer batlle de la Roma italiana i nét del famós ministre duc de Sermoneta, que portà a Florència, a Víctor Manuel II, el plebiscit de Roma demanant la unitat d'Itàlia. I com a fill d'un bon demòcrata fou enviat ben tost — ensems als seus germans: prínceps i ducs — a l'escola comunal, amb els fills del poble d'un barri essencialment popular com és el que comprèn el palau dels Caetani. I atret, més endavant, per les ciències i la indústria, es féu enginyer a Roma i, successivament, a Liège i a l'Escola de Mines de la Columbia University.

Aquí, en terres d'Amèrica, començà la vida aventurosa i noble del príncep, que amb tres títols d'enginyer al gec i amb coneixements poc comuns, es presentà com simple minaire a Bunker Hill, a l'Estat d'Idaho. D'aquí passà a Alaska, a North Star (Califòrnia) i a Tomboy, al Colorado, i així treballà durant catorze anys, pujant de simple minaire — i només amb el mèrit del seu treball — a cap de l'empresa, i fundà una societat per a la concentració mecànica del mineral que fou la base de les seves activitats posteriors com industrial i financer. Cada tres anys feia cap al palau Caetani i poc després (amb desconhort i estupefacció de la mare, una anglesa de la família comtal dels Lathom) se'n tornava a les mines. I fou en aquestes que esdevingué un fet significatiu: visitava el president Roosevelt, el vell, les mines californianes acompanyat de la seva dona, quan el picot — alçat per un minaire massa abstret en el seu treball per adonar-se de l'arribada dels visitants — esquinçà una màniga a la senyora. Mig irada mig amb admiració, volgué saber aquesta qui fos el laboriós mal educat autor del fet; i no cal dir com restaria en sentir: «Un enginyer, príncep romà, senyora».

Arribem així al 1914, quan Don Gelasio, deixant totes les empreses, corre a Itàlia i ací organitza el primer comitè d'ajut als belgues. Declarada la intervenció italiana, s'allista voluntari al cos d'enginyers, mentre dos germans seus — Don Leone i Don Livio — es fan també voluntaris i un d'ells — ministre plenipotenciari que havia demanat voluntàriament l'excedència per anar a la guerra — cau poc després amb tot el seu regiment de granaders. A Don Gelasio es deu el projecte i l'execució de la mina que féu saltar el Col di Lana, un dels punts forts dels austríacs, per la qual cosa fou ascendit a capità i fet cavaller de l'Ordre militar de Savoia; i després del desastre de Caporetto fou ell qui organitzà la defensa del Montello, davant el Piave; i tres medalles de plata al valor militar figuraven al seu pit el dia de la mort.

Amb l'armistici comencen dues noves activitats del príncep: ell ha estat l'iniciador d'aquesta *bonifica* que Mussolini ha seguit, creant les ciutats de Littoria i Sabaudia; sense tants escarafalls, Don Gelasio Caetani restaurà el seu castell de Sermoneta, obrí la seva vila del llac de Fogliano, que s'alçaven en terres abandonades a la malària. El seu castell de Ninfa, ple d'ombres i palmeres, domina el poble abandonat, el poble que les maresmes han esborrat dels mapes; i Don Gelasio vencé la malària, donà festes a la vila de Fogliano, hi deixà els millors criats, establí a Sermoneta el seu despatx de colonitzador, les seves col·leccions artístiques i de bibliòfil. Fou creat així el Consorci de Piscinara, al llarg de la Via Apia Nova, camí de Nàpols; foren alçades i encara hi són les boniques cases groguenques de la Bonífica Caetani i penso que en veure-les Mussolini haurà tingut la idea de colonitzar el Pontí, a l'altra banda de l'Apia.

L'altra activitat iniciada fou la de cultor de l'erudició. En pocs anys organitzà l'arxiu de casa seva, el més important — indubtablement — dels arxius particulars d'Itàlia (més de 5,000 pergamins i 200,000 documents); donà a la impremta dos volums de la *Domus Cajetana*, sis de *Regesta Chartarum* i havia curat l'edició del *Codex Caetani* de la *Divina Comèdia* anotat per Marsilio Ficino. Don Gelasio, que a les quatre del matí s'alçava invariablement, tenia al segon pis del palau el seu quarter general: una gran sala era biblioteca i arxiu, una altra d'estudi d'escultor (i els seus bustos figuraren a la Biennal de Venècia), i una tercera era el despatx de l'Alluminium Ltd. de la qual era director general; de l'una a l'altra, i de Roma a Ninfa, passava incansablement la seva jornada i li restava temps encara per presidir l'Institut de Crèdit Fondiari, la Societat d'Estudis de la Malària, i formar part de no pocs consells d'administració.

Altíssim, magre, d'ulls blaus que miraven amb lluminositat jovenívola; cordial amb tothom i enemic de les gales mundanes, aquest príncep que ha sabut morir sense reposar un instant, restableix la gloriosa tradició dels senyors renaixentistes, afegint-hi el que convé a un heroi del nostre temps.

J. R. MASOLIVER

Roma, novembre.

TELEVISIO

—Pengi l'aparell de seguida! S'ha equivocat de número!

(*Marianne*, París.)

DACTILOGRAFA, ES NECESSITA...

—Sempre fan el mateix quan els demano quins informes poden donar-me!

(*Marianne*, París.)

Societat Espanyola de Carburs Metàl·lics
Correus: Apartat 190 BARCELONA Telèfon 73013
Teleg.: "Carburos" Mallorca, 232
CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) : : OXIGEN 99 % DE PURESA. Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova : : ACETILEN DISSOLT. Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova : : FERRO MANGANES i FERRO SILICI : : SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces seda, cotó i altres teixits : : CALEFACCIÓ INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica : : GENERADORS, BUFADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA
PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL CINEMA

UN BON FILM EUROPEU

"Mascarada"

Tot el que en el número anterior dèiem a propòsit dels films típicament vienesos, troba en *Mascarada*, de Willy Forst, una brillant aplicació.

Brillant, això és, abans que tot, aquest film. Un espectacle seductor i animat, ple de músiques sentimentals, evocadores, una obra intelligentíssima amb la qual Willy Forst realitza les esperances que el seu film anterior, *Volen les meves cançons*, ens havia autoritzat a posar en ell.

No ens estranyaria que així com *Liebelei* fou la màxima consagració del cinema alemany en el curs de la temporada passada, *Mascarada* es fes mereixedor de la mateixa distinció en la temporada present. Dues obres que recolzen igualment damunt del prestigi sentimental i social d'una època passada i que són com l'exponent d'un veritable corrent cinematogràfic. Certament *Liebelei* és una obra molt més intensa i concretada, fruit d'un romanticisme efervescent. *Mascarada* no ignora tampoc la violència de la passió que va fins a l'homicidi, però en conjunt evoluciona en una atmosfera més cordial i amable. Altrament, tractar de buscar paral·lelismes entre ambdues obres fóra estrafer la fesomia característica de cada una d'elles.

Viena 1900. Música de Leo Delibes. El genial Caruso canta a l'Opera el *Rigoletto*. Som al temps en què el comte Zeppelin comença a fer parlar amb les seves temeritats aeronàutiques. Una admirable composició d'ambient que no anulla per res el lirisme i la línia psicològica dels individus. El realitzador sembla passar amb desembaràs perfecta de les escenes de conjunt a l'anècdota personal i als tons confidencials. Així es veu en el començ on el drama s'inicia enmig d'un ball de màscares.

Com a film musical, és de les coses més reeixides que hem vist. Cal fer aquesta justícia a *Mascarada*. La inserció de músiques adés tendres, adés abrandades, en el curs de llargs períodes musicals, està feta amb un tacte consumat. No és exagerat dir que les imatges llisquen a compàs de la música. Hi ha un passatge sobretot, amb música de vals, que és un èxit, ja que la *camera* en moviment fa desfilar tot un saló, les columnes del qual, en passar davant vostre d'una manera isocrònica, semblen marcar visualment la simetria rítmica de la música.

«*Mascarada*»

Sembla que més que davant d'una obra sincera, ens trobem davant d'una obra hàbil. Això sí, d'una habilitat prodigiosa que revela un gran calculador i que reix a encisar-nos amb una obra com aquesta, vasta, diversa i complexa.

Complexa, potser un xic massa i tot. Acaba de donar aquesta impressió l'art tot original amb què Willy Forst ha disposat el *découpage* de l'assumpte. Es així, per exemple, que Paula Wessely, que acaba essent la veritable protagonista, la figura femenina que tanca l'obra, no apareix sinó a la meitat de la pellícula i en les primeres escenes, talment com si fos fet a posta, res no deixa entreveure el lloc preeminent que li està reservat en la continuació i final del film. Per cert que és espècimen d'aquella habilitat la manera suau, però persuasiva, amb què el realitzador obliga l'espectador a desplaçar l'eix del seu interès vers un centre que res no feia sospitar. Paula Wessely, que apareix com una lectora insignificant a casa una vella comtessa, va prenent aire fins a imposar-se al bell mig de l'acció.

Unitat i cohesió perfectes? No, no tant. Manca quelcom, un treball de pulimentació per assegurar a *Mascarada* aquella categoria d'obra mestra sense restriccions. Hi ha així, per exemple, alguns *ritardandos* dels quals els alemanys no entenen prescindir i que nosaltres, avesats al ritme incisiu del film nordamericà, remarquem potser i tot amb excés. L'anècdota tampoc no apareix neta de culpa, per bé que serveix admirablement de fil conductor a la galerada d'imatges, totes elles, una per una i sense excepció, magnífiques.

Paula Wessely és la revelació del film. Imprimeix al seu rol de senyoreta Duz una veritat colpidora. Olga Tchekowa, en el rol d'Anna Keller, significa la dona apassionada, la típica amant tràgica, i en contrast amb ella hi ha Hilde von Stolz, que personifica la muller capritxosa, amiga de les petites aventures, insensible al tràgic que elles poden comportar per poc que les circumstàncies hi ajudin.

Peter Peterson i Waltes Vaussen, molt remarcables en el paper d'amics que no es cansen de parlar i parlar de música, distreient-se un xic massa de les dones que són a prop d'ells. Adolf Wohlbrück encarna el protagonista, el pintor Heideneck.

JOSEP PALAU

PANORAMA

En els programes

La pellícula que John Cromwell ha produït a base de la novella de Sinclair Lewis, *Ann Vickers*, es ressent d'una excessiva compressió de l'assumpte. Hom hi endevina un entestament a seguir, encara que sigui a tota marxa, la línia literària original. D'ací que alguns passatges d'enllaç apareguin poc explícits i que les figures no acabin de dibuixar-se amb una concreció prou satisfactòria.

Fetes aquestes salvetats, és quan podem dir que *Ann Vickers* és, amb tot, un film de categoria, ple de troballes i emocionant a estones. La matèria sembla rebel al tractament fotogènic que tracta d'imposar-li l'autor de *Què val el diner?*, però el treball intelligent de John Cromwell no es perd endebades i *Ann Vickers* és una obra que pot recomanar-se.

Els trucs cinematogràfics aplicats a la coreografia permeten tota mena de jocs de prestidigitació, dels quals ha tret bon partit Lloyd Bacon en *Wonder Bar*. Es molt difícil enlluernar-nos després de tot el que s'ha vist en el gènere, i tanmateix el vals a base de blancs i negres de *Wonder Bar* ens ha plagut molt. La resta, en canvi, ens sembla un xic inferior al terme mitjà que aconseguien les produccions de la mateixa companyia productora.

Entre els films de complement devem destacar *La Ventafocs*, primer film en colors de la Paramount, per damunt de tota qualificació, i *Defenses de la natura*, de la Ufa, que donaven de complement amb *La princesa de les Czardes*, i assenyalar la pellícula que dilluns s'estrena al Publi Cinema, *Montserrat*.

Ja era hora que algú pensés en Montserrat per a realitzar un documental. El d'A. Porchet, que ara veureu, és una cinta rigorosament normal, la qual cosa, afirmada d'una producció nacional és el millor que pot dir-se'n. Per ara! A. Porchet ha reeixit sobretot en la part central, dedicada a donar-nos suggestius aspectes de la vida monàstica al célebre monestir benedictí.

Al Kursaal ha començat la projecció d'*Els Miserables*, tret de la famosa novella del mateix nom que té per autor Victor Hugo. I diem que ha començat, perquè per tal de seguir amb una certa fidelitat la llarga i popular novella, hom ha ressuscitat l'antiga fórmula dels films d'episodis.

S'anuncia la immediata estrena de *Nana*, de la coneguda obra de Zola, presentada ací sota el títol de *La dama del bulevard*. Els nostres lectors recordaran el plet entre els hereus de Zola i la casa productora per raons de fidelitat a l'original. Amb aquest film coneixerem Anna Sten, de la qual tant es parla.

També es parlava molt de Katharine Hepburn, i cal dir que tot el que se n'ha dit és poc. Si no, aneu a veure *Les quatre germanetes*, el film que recomanàvem fa dues setmanes i que insistim recomanant.

NOTES D'UN ESPECTADOR

Mae West i "Cleopatra"

Abans d'haver vist cap film de Mae West, tothom n'anava ple. El rebombori de la propaganda nordamericana havia aconseguit nimbar el seu nom d'un prestigi foll. Posats a creure ns el que s'imprimia a l'altra banda de l'Atlàntic, es tractava d'una descoberta sensacional, tant que fins havia revolucionat els costums, les modes i les tendències del *sex appeal*. Quan vàrem veure fotografies de l'estrella d'aparició tan fulminant, la vàrem trobar una mica curta de coll i, sobretot, d'un *sex appeal* destinat a exercir-se sobre collegials. El seu film *Lady Lou*, sense considerar-lo una cosa excepcional, ens meresqué una bona qualificació i reconeguérem unes excellents condicions d'actriu en la seva protagonista. Intimament, sospitàrem que no podria dedicar-se a una gamma gaire extensa de papers, i, pel que ens digué algú que podia saber-ho, si una de les gràcies més considerables de *Lady Lou* era el diàleg, essent aquest en un endimoniat *slang* neoyorquí que ni els anglesos no entenen gaire, s'esbravava un dels seus allicients.

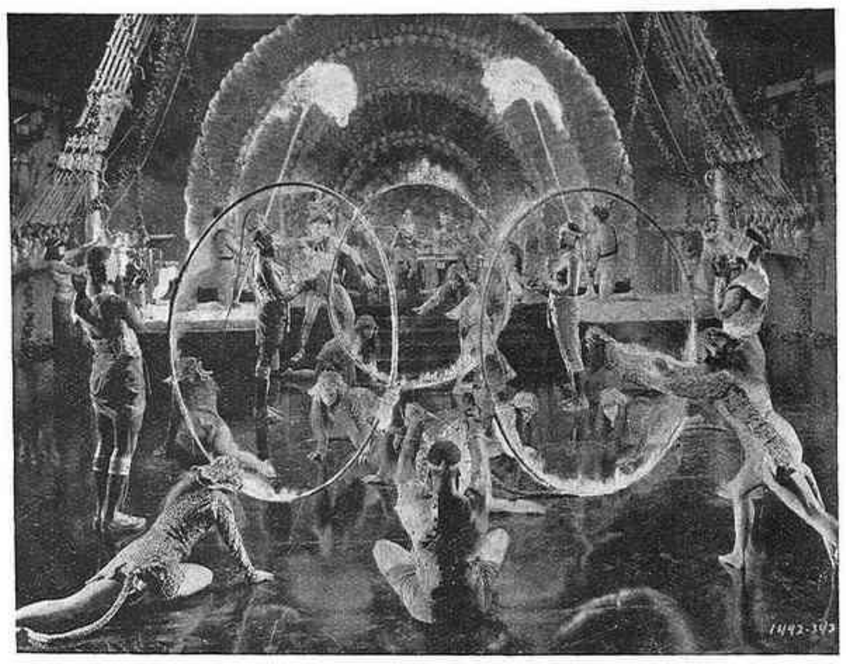

Les senyoretes panteres davant Marc Antoni i Cleopatra

Ara hem tornat a veure Mae West en *No sóc cap àngel*, amb el seu posat de lascívia del 1900 i els seus moviments d'anques, i no sols hem quedat convençuts que aquesta dona no feia per a nosaltres, sinó que hem hagut de reconèixer una cosa molt més greu: que Mae West és una artista d'una sola corda — i ben prima—, més limitada encara que Marlene Dietrich. Com d'aquesta pot dir-se que potser només ha fet un bon film, *L'Angel Blau*, de Mae West podrà dir-se que només ha fet un film, *Lady Lou*.

Però *Lady Lou*, l'evocació, l'atmosfera, el salvaven. En *No sóc cap àngel*, res d'això.

Mae West és l'autora dels films que interpreta. Per això tots són *ad maiorem gloriam* d'ella mateixa. Està molt bé que es faci els films a mida. Però nosaltres no ens creiem gens obligats a acceptar aquest *standard*.

* * *

Quan, la setmana passada, vàrem veure el *trailer* de *Cleopatra* que començava amb tot un retrat de Cecil B. De Mille i la salutació a ell adreçada: *El séptimo arte te saluda*, no vacillàrem ni un moment. Calia veure *Cleopatra*; veure cada vuit o deu anys un film d'aquesta mena no pot ésser massa dolent.

Es clar que fóra d'una insigne imprudència anar a veure *Cleopatra* tenint massa present Shakespeare o Bernard Shaw. Tot el formidable dramatisme de la història de Cleopatra i Cèsar i Marc Antoni queda banalitzat de tal manera, que el film no és més que una revista de gran espectacle i de gust no massa segur. Aquell «Egipte, em moro!», patètic en el drama, en el film és un fet divers com el de la mort de Cèsar en els passadissos del Senat.

Però ja hem quedat que això calia no tenir-ho present, ni tampoc la història. Només calia tenir present que la propaganda del film es feia a base de la sumptuositat i la comparseria mobilitzada. La casa devia haver dit a De Mille que no venia d'un duro, i no s'ha planyut res. Ni les decoracions inspirades en la casa del carrer de Muntaner cantonada a Consell de Cent, ni Cèsar està cohibit perquè no pot anar en mànigues de camisa, el barret amb l'ala baixa del davant i mastegant un puro. Sobretot en aquell sopar amb Cleopatra, li fan una nosa terrible els cinc metres de cua del vestit. I, en general, tots els senadors romans no saben què fer amb toga, sense poder-se posar les mans a la butxaca o al forat de l'armilla per on surten els braços.

Però encara ens ha agradat més l'escena de la seducció de Marc Antoni en aquella galera que no hi ha tècnic naval capaç d'explicar, quan el triümvir cau en braços de Cleopatra davant de mil comparses, després d'aquella pesca d'almeges que són *chorus girls* i mentre les senyoretes panteres engeguen llur número coreogràfic que no contractaria ni un empresari de revistes madrilenyes.

Això sí, no s'ha planyut res per a enlluernar pagesos. Potser no hi ha mai cap massa de vuit mil persones en moviment, totes alhora, com prometia la propaganda; potser tot el cartó, la llauna i l'estuc i tots els trastos del magatzem d'accessoris i la comparseria no valen els trenta milions de pessetes que es deia que havia costat el film. Però la sumptuositat marca De Mille hi és. Ara que l'enlluernament no s'acaba d'aconseguir. I si és així, què dimoni en farem d'aquesta *Cleopatra?*

C.

DILLUNS, PRESENTACIÓ
al
TIVOLI
de l'estrella russa que ha triomfat a Hollywood, l'encisadora

Anna Sten
EN LA PRODUCCION SAMUEL GOLDWYN
LA DAMA DEL BOULEVARD
ANNA STEN
és l'encarnació sublim de NANÀ, la papallona de daurades ales dels music-halls parisencs de 1870, essent secundada per Lionel Atwill, Richard Bennett, Phillips Holmes, Mae Clarke i Muriel Kirkland.
Un film realitzat per
DOROTHY ARZNER
Distribuït pels
ARTISTES ASSOCIATS

URQUINAONA
AVUI ESTRENA

El director que es revelà en "Vuelan mis canciones" torna a triomfar en la seva segona producció
Premiada en l'Exposició Internacional de Venècia
Música executada per la Filharmònica de Viena

AVUI
al
FÈMINA
Una cinta espectacular optimista de nova escaença, dirigida per
ROBERT SIODMAK

Solució ideal, fantasista, per a oblidar la crisi

COLISEUM
AVUI el film admirable que ningú no deixarà de veure

Aquesta pel·lícula no es projectarà en cap altre saló fins l pròxim febrer
Completen el programa la Revista Paramount "LA ATRACCION DEL GUA" i el dibuix en colors de Betty Boo "LA CENICIENTA"

CAPITOL
Pròxim dilluns, dia 10
ESTRENA
▲

▼
Optimisme a vessar
Riallades contínues
Es el retorn de «HAROLD»

(c) Ministerio de Cultura 2006

EL TEATRE

Dues hores amb Wassilieff

—*Glissade à gauche, développé... Ne vous dépêchez pas! N'oubliez pas que c'est l'adage. L'adage!*

Alt i prim, angulós, el mestre Wassilieff va dictant a Joan Magrinyà els passos d'una frase coreogràfica. Wassilieff acompanya la seva lletania d'una mímica, deliciosament preciosista, que revela el seu gran estil, fet de tècnica i de poesia, d'ofici i de gràcia. Magrinyà repeteix dòcilment els moviments del *maestro*.

Wassilieff, Magrinyà i el nostre collaborador

—*Ne regardez pas en bas! Regardez le public. Souriez!*

Wassilieff no es preocupa únicament de la línia. Es preocupa també, i molt, de l'expressió, a la qual dóna una importància considerable. Mentre Magrinyà va dibuixant figures, el mestre li va indicant l'expressió adequada: «Porteu les flors, tireu-les a terra, mireu-les. Que boniques són!...»

—*Donnez-moi l'arabesque! Comme çà... Maintenant reposez-vous, pauvre garçon.*

Magrinyà, extenuat, descansa. I Wassilieff ens parla d'aquest jove dansarí nostre. Un cas únic de vocació i d'entusiasme. Un cas excepcional d'austeritat, ací i fora d'ací. Cada vegada que ve a Barcelona el troba més bon ballarí. Però han tocat les deu del vespre. La lliçó s'ha acabat. Ha durat una hora exacta. Que és difícil ballar bé! Aquesta inlassable repetició d'un pas, per a corregir-ne el dibuix, ens fa pensar en les vegades que cal refer el pla d'un film abans d'assolir la perfecció. El públic ho ignora tot això!

Eixit de l'Escola Imperial de Dansa de Sant Petersburg, Teodor Wassilieff va entrar al famós Teatre Mariinski, on va actuar vint-i-tres anys. Obligat a abandonar Rússia en 1917, va començar la seva carrera brillantíssima de professor. Ha estat el mestre de ballet de l'Odéon de París, de les Operes Nacionals de Zagreb, Madrid, Belgrado, Kaunas... I del nostre Liceu. De 1922 ençà, no ha estat una temporada sense venir. Ha muntat la coreografia de totes les òperes russes que s'han representat ací. Instal·lat a París, de la seva acadèmia han sortit els millors ballarins actuals. Ara és a Londres on forma una companyia de ballets, capitanejada per un deixeble seu, Eglevski, que ací va triomfar en *Union Pacific* i *Choreartium*. Llegireu a continuació el que ens ha dit Wassilieff. Són les declaracions d'un enamorat de la dansa clàssica, que no estima el grotesc, afeccionat per molts ballarins actuals.

—Creieu que la dansa clàssica dita d'escola és la millor de totes les que es cultiven actualment?

—Sí. No cal discutir-ho. Tenim les cinc posicions fonamentals. Es pot fer tot amb això. Damunt aquest canemàs es poden construir variacions i més variacions, variacions infinites. La dansa clàssica és la més completa. La més rica. La millor. Es el cel!

—Què penseu d'Isadora Duncan?

—Res de bo. Un repertori massa limitat, el seu. I massa estàtic. Aquella senyora coneixia molt bé la història de l'art. I es limitava a encadenar poses escultòriques. Res més. No n'hi ha prou. Res a fer amb això. Un carreró sense sortida. Impossible de progressar ni d'evolucionar.

—I de l'ensenyament dalcrozià?

—Em sembla una preparació ideal per a la música. Jaques-Dalcroze us fa sentir el ritme. Desenvolupa extraordinàriament el vostre sentit del ritme. Però per a l'escena no serveix. Com a preparació per a la dansa de teatre, la seva pedagogia és totalment inoperant.

—I de les dansarines rítmiques, què?

—*Tableaux vivants* — ens contesta Wassilieff amb un somriure subtilment despectiu —. Poses plàstiques de circ.

Oferim aquests mots a una senyora que es fa dir dansarina, la senyoreta Josefina Cirera, la qual té unes deplorables opinions sobre dansa, que la senyoreta Conxa Espinalt, amb el seu interviu, ens féu conèixer.

—Què opineu, mestre, de Massin?

—Un gran ballarí, un gran mestre de ballet, un gran artista. Posseeix una forta cultura clàssica, respecta les nostres cinc posicions, però... Però treballa per a la galeria. Es víctima de la novetat per la novetat. En lloc de fer que la moda vagi a ell, ell va vers la moda. La segueix cegament. Si la *foule* li demanés que ballés cap per avall, ho faria. Aquells *blues* i aquells *fox* d'*Union Pacific*! Fokin, un altre gran renovador, no ho hauria fet mai això.

—I *Els Presagis*? I *Choreartium*?

—Un esforç tècnic considerable, revelador d'una mestria excepcional. Però... Mireu. Si donessin tots aquests ballets en un mateix programa, ens tornaríem tots folls. Sortosament no ho fan. Ja heu vist que es veuen obligats a posar obres clàssiques al costat d'ells per a no cansar el públic. *Les Sylphides, Carnaval, Le Lac des Cygnes...* No sóc partidari d'aquestes exageracions. Jo adoro el clàssic pur. *Les Sylphides*, per exemple, submergeixen la sala dins un silenci absolut. Els espectadors són subjugats per tanta perfecció. Davant *Union Pacific*, per contra, tot són exclamacions de joia i de sorpresa del gros públic distret, que es diverteix amb totes aquelles excentricitats.

—Què us semblen les danses de Mary Wigmann?

—Que no són danses, ni art. Ni res. A molts els dóna per riure i saltar d'alegria. Aquesta senyora i els seus deixebles, per contra, es posen tràgics i fúnebres. Els dóna per plorar. Es l'estètica de la tristesa. Un equivalent de l'expressionisme pictòric alemany.

—I l'Argentina? I Escudero?

—Una gran artista, ella. Infinitament superior a la Laura de Santelmo que vaig veure l'any passat al vostre Liceu. Quant a ell, només l'he vist una vegada, fa anys. No puc jutjar. Però quin nervi i quina raça!

Són les onze. Ens acomiadem, tot i lamentant que el mestre Wassilieff no es pugui installar a Barcelona. Quina falta ens fa! Faria molt de bé a la dansa. I acabaria amb les fantasies i les improvisacions.

SEBASTIÀ GASCH

Records sobre un geni de la dansa

Quan hom ha estat alumne d'Isadora Duncan, parlar de la dansa és parlar d'ella abans que res.

Per a Isadora la dansa no era pas una part de la seva vida, era la seva vida mateixa, un dels aspectes que prenia per a expressar-se. Quan reclutà una vintena de nenes per a fer-ne alumnes seves, no els demanà res més que unes possibilitats físiques i una bona salut. Al cap d'un any de vigilància, es féu automàticament una discriminació entre aquelles en què es podia posar alguna esperança i les altres.

Lisa Duncan

Fa vint anys, aquesta idea d'educació per la música i la dansa semblava sorprenent. A hores d'ara s'ha imposat pertot. Fins es pot dir que a Alemanya la dansa tal com la va compendre Isadora, ha esdevingut una de les expressions del geni nacional.

Això és degut sens dubte al fet que la dansa correspon al temperament germànic més que no pas a cap altre. D'altra banda, els alemanys posen un interès vivíssim en la comprensió de les manifestacions artístiques noves.

La gravetat amb què es prenen totes les coses i una certa tendència a la sistematització els ha conduït a exagerar en aquest cas particular.

El fet que jo sigui alemanya em permet de reconèixer-ho millor que ningú i de declarar que em semblen haver perdut una mica el sentit de les exigències plàstiques de la dansa.

A Alemanya qualsevol es pot creure una vocació, encara que sigui esguerrat.

Però això no impedeix que sigui a Berlín on nasqué l'escola d'Isadora, perquè Alemanya era aleshores l'únic país en què el seu esforç podia ésser pres seriosament.

Però així i tot la seva empresa no fou menys àrdua. Al principi, es trobà sola per a subvenir a les necessitats de tota aquella jovenalla. Prou tenia el concurs d'alguns artistes amics seus, però això no representava pas una aportació molt considerable, ni sobretot molt regular. Quant a la seva germana, s'ocupava sobretot de la nostra educació moral; ensenyava igualment el mètode d'Isadora, però teòricament, sense dansar ella mateixa. Per això aquesta hagué de decidir-se aviat a no conservar més que una dotzena d'alumnes. Aquest petit grup seguí disminuint encara; algunes se n'anaren per a casar-se, o per a dedicar-se a altra cosa, la pintura per exemple

Tant que al cap d'alguns anys, només érem sis. Però aquestes sis restaren amb Isadora fins a la seva mort. Després, s'han dispersat. Tres són a Amèrica: Teresa, casada i mare de família, no dansa sinó de tant en tant, pel seu gust. Ha donat alguns recitals a Nova York. Irma, que primerament havia fundat una escola a Rússia, ara és a Nova York. Hi havia dut les seves alumnes, unes xicotes russes que havia adoptat. Però la U. R. S. S. reclamà aquestes noies, i elles, per no perdre llur nacionalitat, se'n tornaren a Rússia. D'altra banda, la dansa que Irma els feia practicar ja no era, parlant pròpiament, la d'Isadora; tenia sobretot un caràcter revolucionari. Anna, la més gran de totes nosaltres, segueix dansant a Amèrica, on els seus recitals tenen un gran èxit.

Dues altres alumnes d'Isadora feia temps que havien deixat de ballar, encara que no l'hagin deixada per això. Donaven simplement lliçons a les petites.

A més a més, encara que no haguessin fet res, Isadora tampoc se n'hauria separat. No despatxava ningú, ni les que eren absolutament negades; continuaven seguint-la si volien, car no formàvem totes sinó una gran família.

Quant a mi, he començat, sola a París, fa quatre anys. M'hi he acantonat, tret d'algunes *tournées*, perquè el millor mitjà d'arribar a terme encara és quedar-se a lloc i treballar sense parar. He fundat una escola on aplico l'ensenyament d'Isadora amb una tècnica més variada que jo mateixa he posat a punt personalment. Per això m'he servit de la dansa clàssica; en la qual cosa, d'altra banda, no m'he apartat dels principis d'Isadora, que ens havia donat als nostres començos un professor per a ensenyar-nos-la. Només la considerava un esport que havia d'ajudar el nostre desenrotllament físic. Després ens en va fer abandonar la pràctica, perquè va jutjar que ens feia menys harmonioses de cos. Aquest cos que ella ens formava li servia una mica de terreny d'experiència. Es així que pogué adonar-se que la gimnàstica sueca, que procura als infants vitalitat, força i flexibilitat, convé menys a les noies perquè contraria la formació femenina de llur cos.

Per a ella, la dansa era un ideal. La dansa en general, car cap dansa en particular no podia semblar-li una finalitat. Certament, ella desitjava que nosaltres continuéssim la seva tradició, però era una mica com una dona vol tenir criatures que se li assemblin; quant a ella mateixa, no es lligava a cap de les seves creacions. Les seves danses eren, com ja ho he dit, el reflex de la seva vida. Isadora ressentia la influència dels esdeveniments exteriors, com la guerra, per exemple, o la mort dels seus infants, que canvià el caràcter de totes les seves danses. Quant a la revolució russa, es trobà de seguida d'acord amb ella

En efecte, hi havia en Isadora una revolució perpètua. Es això el que feia sens dubte que preferís recercar noves creacions que no pas perfeccionar les antigues. Així que havia realitzat completament el que ella havia volgut expressar, cessava d'interessar-li. Hi guanyava que restava sempre dona, que no agafava mai la deformació dels especialistes. Es pot dir que hi ha tantes danses d'Isadora com èpoques en la seva vida. Però aquesta meravellosa independència no depèn pas solament del seu caràcter. L'ha deguda també al fet que no ha depès mai de la dansa, materialment.

Certament, al començ de la seva carrera ha tingut tota la seva escola al seu càrrec, però molt aviat va cessar de dansar per necessitat. En tot cas, ha donat al món una nova font de joia, d'optimisme.

Puc constatar sempre que en els seus principis hi ha una mena de secret de rejoveniment, i em sembla que aquest és el més bell homenatge que puc fer al record d'aquella a la qual dec tant.

LISA DUNCAN

(*Copyright Opera Mundi*)

ACTUALIDADES
RAMBLA de CATALUNYA 37 · Tel: 11701
Sessió contínua de 3 tarda a 1 matinada
Entrada única: 1 pesseta
Noticiari Fox internacional
El món en que vivim
Rip Wan Winkle
El príncep modern
Avui i demà
Sessions infantils
Programes diferents
Pròxim dilluns, dia 10
ESTRENA
VORAGINES
(Estats Units, la seva prosperitat i la seva crisi)
Fairbanks, Pickford, Chaplin en 1917 :: Ultims moments de Rodolf Valentino

PUBLI-CINEMA
Passeig de Gràcia, 57. — Telèfon 79681
Sessió contínua de 3 tarda a 1 matinada
SEIENT, UNA PESSETA
Dilluns, a les 4, canvi de programa
CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. (exclusiu)
A PUÑETAZO LIMPIO
Dibuix de "Popeye el Marinero". Paramount
NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL
Segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL exclusiu
MONTSERRAT
La muntanya santa

Un film de PIERRE COLOMBIER
Gedeón, Trampa & C.ª

Raimu, Lucien Baroux, Edwige Feuillère
Basat en l'obra de P. Armont i L. Marchand al
CAPITOL
Riureu de bona gana amb la sàtira fina del món dels negocis

Les joies sortides d'unes mans sensibles i sàvies fan pensar en les coses somiades...
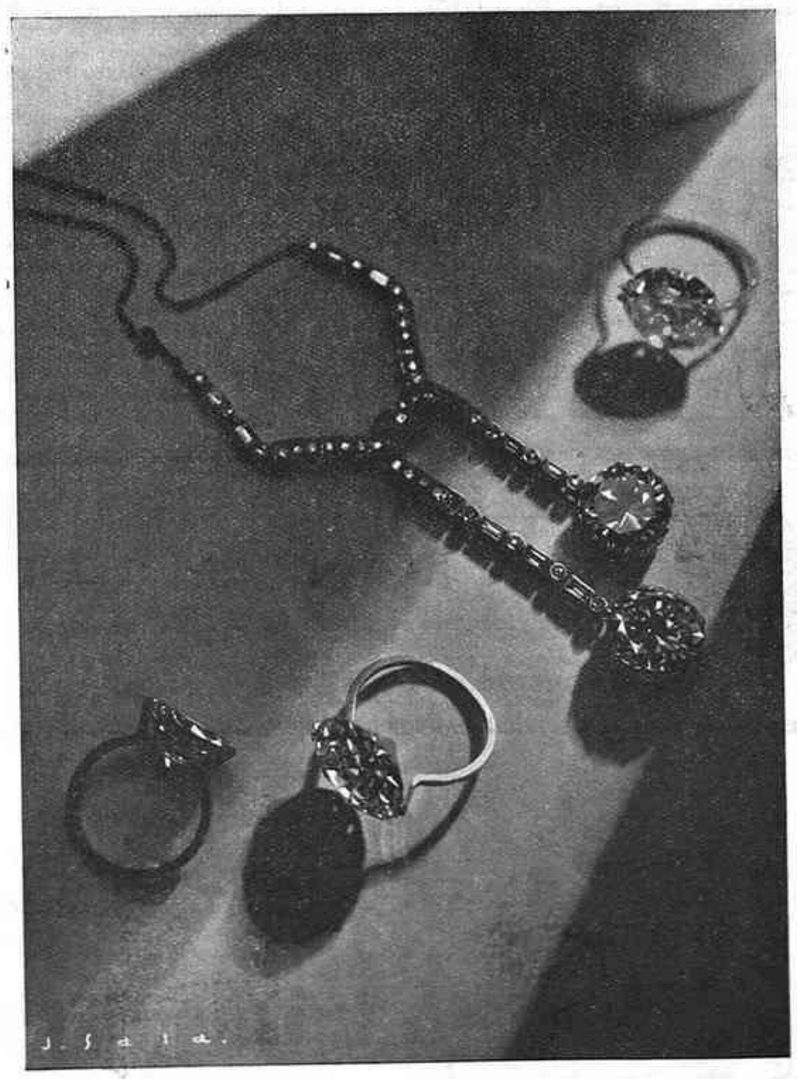
J. ROCA JOIER
PASSEIG DE GRACIA, 18

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES LLETRES

UN NOM I DUES PERSONES

Auziàs March i Auziàs March

El dia 17 de febrer d'enguany, el senyor R. Carreres Valls va donar, a la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona, una conferència per a demostrar aquesta tesi: *Barcelona, pàtria d'Auziàs March.*

El senyor Carreres Valls va partir, per a la seva demostració, del testament de Lluís March, datat de 1454, en el qual fa hereu el seu fill Jaume — que el succeeix en el senyoriu d'Arumprunyà, i substituts, en primer terme, als seus altres fills Francesc i després Auziàs, donzells tots de Barcelona, i, en darrer terme, el seu cosí germà anomenat també Auziàs, senyor de Beniarjó (prop de Gandia, on probablement havia nat).

Hi ha per tant aquestes dues persones que es diuen Auziàs March: la que és donzell de Barcelona i la que és senyor de Beniarjó. Fins aleshores tothom havia cregut que l'Auziàs March senyor de Beniarjó era el gran líric. «Acceptaren — els que així ho creien, segons el conferenciant — un dogma molt més ferm que el de la pàtria genovesa de Colom.» Però Carreres Valls creia, en canvi, que el gran líric era el donzell de Barcelona...

* * *

Gairebé tots els diaris barcelonins publicaren ressenyes de la conferència esmentada. I una d'aquestes ressenyes fou tramesa pel culte escriptor castellonenc Angel Sánchez Gozalbo a l'eruditíssim escriptor francès Amédée Pagès, veritable autoritat en tot allò referent a Auziàs March i altres temes de la nostra literatura, autor d'un magnífic llibre—publicat a París l'any 1913—sobre *Auzias March et ses prédécesseurs* i editor científic de les obres del mateix Auziàs March publicades per l'Institut d'Estudis Catalans.

I bé: Amédée Pagès ha comentat aquella conferència en un article titulat *Une tentative d'expropriation littéraire,* publicat en francès al número del benemèrit *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* corresponent als mesos setembre - octubre d'enguany. Per la limitada difusió que ha de tenir una revista com l'esmentada — tan interessant, però — serà oportú donar ací un extracte de l'article de monsieur Amédée Pagès.

Una de les raons que decanten el senyor Carreres Valls a considerar que l'autor dels *Cants d'amor* és l'Auziàs March donzell de Barcelona prové del fet que el cavaller valencià Baltasar de Romaní, traductor al castellà de les obres auziasmarquianes, diu que Auziàs March era un «caballero valenciano, de nación catalán». Per al senyor Carreres Valls la frase «de nación catalán» equival a «català de naixença». Per a Amédée Pagès la mateixa frase equival a «català de llengua». I això tenint en compte que el cavaller Baltasar de Romaní parlava del cavaller Auziàs March segons el llenguatge cavalleresc del temps i que l'Ordre de Malta o de Sant Joan estava dividit en nacions o llengües, termes sinònims en aquest cas.

Carreres Valls, per altra banda, troba una contradicció entre certs aspectes poc edificants de la vida d'Auziàs March, senyor de Beniarjó, i l'elevació espiritual de les poesies que hom li atribueix. En canvi no es pot dir res de l'Auziàs March donzell de Barcelona. Però Amédée Pagès opina que aquestes contradiccions sovintejaven en aquella època i encara més les immoralitats de conducta. El mateix Lluís March, pare de l'Auziàs March suposat virtuós, havia tingut febleses... amb conseqüències. A més, el poeta — sigui qui sigui — no solament va cantar l'amor puríssim, ans també es va mostrar alguna vegada com un home del Renaixement...

L'Auziàs March diguem-ne tradicional va néixer vers 1397 i va morir en 1459, ja vell per tant. L'Auziàs March diguem-ne nou vingut naixeria abans de 1415 i moriria vers 1459, sense que, per tant, hom li pogués dir vell. Però l'autor — fos qui fos — dels *Cants de mort* es presenta com a vell i arriba a dir en vers: «La velledat en valencians mal prova — e no se com jo faça obra nova».

Portada d'una edició castellana de les obres d'Auziàs March

Les informacions aportades per Carreres Valls no donen cap clarícia sobre els gustos literaris del *nou* Auziàs March. En canvi — observa Amédée Pagès — hom sap que el *vell* Auziàs March tenia aficions literàries. posseïa llibres relatius a la gaia ciència, als trobadors i a la filosofia i — encara més — deixà a l'hora de la mort, vora el seu llit, dos llibres in-fòlio, no relligats i amb estrofes, que eren versemblantment el manuscrit de les seves poesies, l'atribució de les quals és avui discutida...

* * *

Amédée Pagès, després de posar al seu article el títol suara copiat, escriu referint-se a la qüestió suscitada per Carreres Valls:

«Il y a là un curieux épisode de la vieille rivalité qui anime, pour la plus grande gloire de l'Espagne, ces deux vaillantes cités de la côte méditerranéenne, Barcelone et Valence.»

Sincerament això seria llastimós. Es tracta d'una qüestió d'història literària i deu ésser tractada com una qüestió d'història literària.

Per a eliminar passions, ja és una bona cosa que la tesi valencianista — passeu el mot — sigui defensada per un francès. I també és un detall simpàtic que aquest declari que Carreres Valls li ha exposat molt amablement els arguments que té a favor de la tesi barcelonista — passeu també el mot — i li hagi tramès gentilment fotocòpies del document en què fonamenta principalment les seves argumentacions...

ALMELA I VIVES

LENDING AMERICAN ANGLO LIBRARY
FONTANELLA, 10

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTI
Màxima rapidesa ▪ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral. i Telèfon 17047 : BARCELONA

Jordi de Sant Jordi

II i darrer

En l'article anterior vaig intentar de situar la poesia de Jordi de Sant Jordi dintre la tradició lírica catalana constatant els caràcters forans que la individualitzaven i les influències que la collocaven en els corrents literaris del seu temps. L'essència, però, de la lírica santjordiana no pot copsar-se si no analitzem detingudament els seus poemes, inclosos en el que vaig anomenar primer aspecte.

L'allegoria, element tan importnat en Petrarca, té en Jordi de Sant Jordi una amplitud considerable en dos dels seus poemes, que no són altra cosa. Al *Setge d'Amor* compara el seu enamorament al siti d'una ciutat:

sens mur, sens vall, sens marlet ne verdesca,
que de mes gents no puc gaire fiar,
veiats si estic en ço que tost peresca.
Mos sospirs són los trabucs que despar,
que altre millor no tinc de què em servesca,
o los gemecs bombardes per tirar
en contra lei...,

però les seves gents — els cinc sentits — el traeixen:

que jo els he vist estar a parlament
ab l'enemic, tractejant que m'aucia.
Oh Déus! bé m'han traït mos ulls, dolent,
trist, enujós, que així perdut me sia,
bé m'han traït mos cinc senys follament,
bé m'ha traït mon cor per glotonia.

Fins que en l'«endreça», retreu a Amor la facilitat de la seva victòria:

Amor, amor, no veig que hajau fet tant
de vençre hom vençut que vos se renda,
mas Jordi es ret, que us absol tot lo dan.

Dintre, completament, del gènere allegòric hi ha, encara, el *Debat entre els ulls, el cor e el pensament,* on és plantejada la qüestió que indica el títol. En aquests dos poemes Jordi de Sant Jordi comprova les seves primeres sensacions internes però sense poar el problema de cara a l'exterior — car no ens parla de menyspreu, de correspondència ni de cap aspecte relatiu de la seva passió. Constata els seus primers sentiments, els analitza vestits d'imatges i intenta d'ordenar-los per poder girar els ulls endintre per tal de compendre el seu estat i, coneixent-lo, enfrontar-se amb seguretat amb els problemes exteriors.

En els poemes *Estramps* i *L'Aimia,* el nostre poeta ens parla per primer cop de la seva estimada, Na Isabel. En el primer — no és exagerat afirmar que és la més bella poesia que s'ha escrit en llengua catalana — trobem la idealització ultrada de la dona i la seva excellència damunt totes les altres. —*Vós ets sus lei com l'astors sus l'esmirle,* concepte que repeteix en aquesta cobla de *L'Aimia*:

Si com l'astors ha dreta senyoria
dessús lo poc esmirle sens comptar,
havets drets vós de tot cor subjugar
de leis que en dich cent tant per milloria;
perquè defall per coneixença pura
aicell qui dits (diu) *al jaspi clar safir,*
ne la del camp rossella flor de llir,
car Diéu no ens fec a totes d'una factura.

Remarquem en el que es refereix a Na Isabel la manca absoluta de detalls de descripció de bellesa ni de puntualització de virtuts. Abstracció absoluta, però majestàtica i reverent. En aquests dos poemes — *Estramps* sobretot—, Jordi de Sant Jordi plasma la concreta sensació externa de la bellesa de Na Isabel i vol descriure'ns-la en la seva obra mitjançant l'enregistrament de les seves vibracions més petites i de la constatació d'allò que ell contempla; i confirma el seu afecte, que abans ens ha descrit allegòricament, envers l'objecte i fins i tot li fa un prec sense saber si serà escoltat, llevada tota esperança i llevat tot recel.

Hem seguit, doncs, dos estadis de la lírica santjordiana: constatació subjectiva de les primeres impressions sensuals (*Setge d'Amor i Debat*) i plasmació bella de l'objecte causant-les (*Estramps* i *L'Aimia*).

Ara, passem al terç estadi del qual n'és el pòrtic *Dança e Escondit,* que planteja un problema que serà el motiu, com veurem, d'una minuciosíssima anàlisi:

Tant són li mals que em faits sofrir
com no em cresets, dona valent,
que, de cert, vos am leialment,
que el cor del cos me vol sortir.

Aquí comença el drama de Jordi de Sant Jordi. En forma purament provençal—l'*escondit,* o sigui defensa dels acusadors — atreu sobre ell tota mena de dissorts si no diu la veritat, la qual ella no creu. La benvolença de Na Isabel esdevé, des d'ara, l'anhel dominant i torturador de Jordi de Sant Jordi que el tindrà en lluita constant amb la realitat. En conseqüència, descripció de les sensacions físiques i morals: sospirs, follia, melangia, tristor, llàgrimes, de vegades dintre d'un marc anecdòtic, sempre en segon lloc (*Comiat, Enyorament*). Constatació i anàlisi dels efectes que tal estat li produeixen — aquí culmina el lirisme santjordià.

L'absència fa que la seva principal dissort passi a segon terme, obscurida per l'allunyament, les penalitats de la campanya militar i de l'empresonament. Observem, aquí, una lleu tendència a l'abstracció del temps i a la concreció de l'espai — millor, potser, de l'instant estable — en les coses de l'amor. El temps, la mort, el mudament de fortuna no són temes de la lírica de Jordi de Sant Jordi, apuntem-ho, tan freqüents en la de Petrarca i en la d'Auziàs March. Unicament en una obra de completa concreció espaial, *Presoner,* apareix el motiu de la mutabilitat de la fortuna:

Eu hai vist temps que no em plasia res,
ara em content de ço qui em fa tristura,
e los grillons lleugers ara preu més
que en temps passat la bella brodadura.
Fortuna vei que ha mostrat son poder
sus me valent que en tal punt vengut sia.

En aquest poema desapareix del tot el tema amorós, però hi trobem, amb gran intensitat, els conceptes de Déu, fins ara allunyat del tot del nostre poeta, i el de la reialesa — producte indefugible de les circumstàncies.

Al *Plany d'amor* s'agreuja considerablement la tortura de Jordi de Sant Jordi. Tant forta i tan porfidiosa ha estat la indiferència, o rebuig, de Na Isabel que renuncia a ella:

Mas derenant pus no us dirai
que em fassats mal ne bon respost,
pus que tal lo em fassats tantost,
ans vullats-ho; no us amarai...

El desconcert i els efectes paradoxals de l'amor cristallitzen per Jordi de Sant Jordi en una obra directament influïda de Petrarca i dels trobadors Ricart de Barbezill i Rimbaut de Vaqueires: *Cançó d'Opòsits.* Aquí el nostre poeta constata i recapitula les seves experiències passades, que nosaltres hem seguit, mitjançant l'oposició d'antítesis; i en treu una conseqüència fatal, descoratjadora i gravíssima:

Prenga cascú ço que millor li és
de mon dit vers reversat d'escriptura,
e si el mirall al dret o al revers
treure poreu de l'àvol cas dretura.

Aquest poema — *Opòsits* —, representa la cloenda de tot el drama interior de Jordi de Sant Jordi. Amargat per aquest fracàs, reacciona d'una manera força comprensible. A la *Crida a les dones* els fa saber que sempre que els demostri voler ho farà fingint i per falsia; i renuncia a allò que fins ara ha fet:

E perço vull usar sàviament,
que perdre el temps és trop gran oradura.
Bé sai de cert que dirà alguna gent
que ço que en dic faç perquè en pas fretura.
Enquer vos fan saber per desconhort
que amor no pens que mellore d'usança,
car faita s'és hostelers d'àvol port
perquè no hi cal haver nulla esperança.

Encara, però, en la seva ment roman el record de Na Isabel; sense esperança, car ha de confessar que *fermetats en algú no s'atura,* tanmateix no li troba *segona ne parella.*

A la *Cobla Unisonant* trobem un nou pas de la reacció de Jordi de Sant Jordi iniciada a la *Crida a les dones.* Comença:

En mal podiers, enqueres en mal lloc
he mes mon cor e mon fat pensament
seguint amor e son foll mandament,
si com hom cec, volent ço que val poc.

Mas bé n'és foll qui vol haver paria
ab dona vil, plena de tritxaria,
e pus és foll qui vol amor servir
punt leialment, ne son camí tenir...

Valguera més, cert, que servis de joc
lai als inferns e sofris tal turment,
que no servir dona desconeixent
e que visqués aitant com féu Enoc.

Un to medieval adquireix aquí Jordi de Sant Jordi, ell, un dels primers renaixentistes de la lírica catalana. En aquest poema, on aquella dona ideal i excellent d'abans és confosa amb totes les altres (*si totes són de tal merxanderia*), hi trobem un marcat sabor auziasmarquí que culmina en la tornada sobretot en el seu primer bordó:

Amor amor, bé és foll qui en vós se fia.

(Jordi de Sant Jordi conegué Auziàs March potser en la campanya del 1420, en la qual també anava Andreu Febrer, una ballada del qual influí, també, en el *Plany d'amor* del poeta que estudiem, o a la inversa.)

Els altres poemes de Jordi de Sant Jordi, del primer aspecte, són fills de les circumstàncies llunyes al seu drama o de valor anecdòtic, per això no en parlaré. Recordeu que *Midons* és dirigit, amb tota versemblança, a la reina Maria, muller d'Alfons IV.

Finalment, Jordi de Sant Jordi és d'un valor extraordinari perquè la seva lírica és independent, producte d'una forta personalitat, d'un drama intim molt fort — quan desapareix el drama, esmenteu, la poesia santjordiana decau i es vulgaritza—. Producte de tot això és que Jordi de Sant Jordi es pot considerar com un dels poetes medievals que més parlen al lector modern perquè la seva excellència i el seu sentiment tan humà el desplacen del concepte d'època.

MARTÍ DE RIQUER

Les darreres novetats en llibres francesos les trobareu primer que enlloc a la
LLIBRERIA
Louis Bergé
Rambla del Centre, 19
Telèfon 23118
i
Kiosque Français
Rambla dels Estudis, 7
(Davant l'Acadèmia de Ciències)

ELS LLIBRES

Pere Coromines, *Prometeu*
(Llibreria Catalònia)

L'obra de Pere Coromines té uns quants punts destacats damunt dels quals hom pot fer sustentar una personalitat literària autèntica. La publicació del tercer i darrer volum de *Les dites i facècies de l'estrenu filantrop En Tomàs de Bajalta,* volum que, conservant la norma dels altres dos, duu el títol mitològic de *Prometeu,* clou el procés de creació d'una obra que sens dubte tindrà una positiva importància en la literatura catalana contemporània i s'afegirà als altres llibres anteriors que més justament

Pere Coromines

havien creat el prestigi de Pere Coromines, escriptor i moralista.

Amb *Prometeu,* el programa que es traçava l'autor de *Silèn* resta acomplert. L'estrenu filantrop, que hauria esdevingut un heroi autèntic si no hagués estat la tara original, la sutzura d'una nit de Sant Ponç, es veu submergit en l'onada anarquista que regirà l'esperit provincià de la Catalunya de fi de segle i provocà, entre convulsions i sang, com en un autèntic infantament, la naixença de l'esperit nacional. Tomàs de Bajalta, fracassat per la mort de la Lluïsa el seu ambiciós experiment de Pigmalió, resta inert, apartat de la bona societat, que mai no li perdonarà l'afront que ell va causar-li amb el seu casament, i lliurat únicament al conreu solitari de la ciència i a d'altres inofensives voluptats menys espirituals. Magdalena, en canvi, la seva germana, ha esdevingut una heroïna àcrata i la seva oratòria desferma les masses dels mítings llibertaris. La descripció d'un d'ells obre el llibre, en unes pàgines brillants i acolorides que, junt amb tota la part que diríeu documental i crítica del llibre, aquella en la qual Pere Coromines detalla l'ambient i els homes de l'anarquisme barceloní i estudia les reaccions incontrolades i sentimentals que feien variar radicalment la ciutat i la seva opinió anònima, són el millor que té *Prometeu* i valen com a retrat d'una època que es transformava. Al costat d'això, la trama novellesca, els amors d'Irene amb Joan Testart, l'*home d'acció* per excellència; els de Tomàs amb la complicada i sensual Enriqueta, els de Magdalena i Rafael, resten mancats de la vida i la suggestió que tenen aquells anarquistes pintoreschos i ingenus, i de la veritat amb la qual és descrit l'ambient barceloní, les bombes i els atemptats, la repressió i la protesta popular pels turments de Montjuïc. Tomàs de Bajalta és el tipus de l'intellectual benestant, convençut de la necessitat de transformar el món, i que posa la seva ciència i el seu capital al servei dels obrers abnegats d'aquesta gran empresa. Haurà de morir als fossats del Castell, després d'un Consell de Guerra sensacional, fet ja un heroi popular, però havent perdut, a darrera hora, l'heroisme i la vocació de Prometeu, del redemptor que vol robar el foc sagrat que monopolitzen els déus per a donar-lo als homes.

Tomàs de Bajalta, heroi fallit en el qual totes les possibilitats eren latents, figura sovint grotesca i a estones admirable, plena d'intencions generoses, i oblidadís de la puixança i la voluntat d'acció que n'haurien fet l'hereu de Cebrià el Terrible: si la seva persona esdevé, a través de l'obra de Pere Coromines, un símbol d'un moment de transició de Catalunya, la seva mort, víctima d'un absurd aparell de repressió, el fa desaparèixer d'aquesta renaixença de l'esperit nacional i l'elimina, amb les seves virtuts i les seves tares, de la vida renovada que emprèn la terra. Bons o dolents, els camins que fressarà la nova generació seran ben distants d'aquells que recorria l'estrenu filantrop Tomàs de Bajalta, creació màxima de Pere Coromines.

RAFAEL TASIS I MARCA

La setmana vinent es posarà a la venda el
Calendari Excursionista de Catalunya
(s.n any de la seva publicació)
54 magnífics gravats dels més bells indrets de Catalunya
Preu: 3'75 ptes.
Administració i venda:
Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3
Telèfons: 12456 i 11147

—Em dic Joan Puig i vinc perquè facin constar que no tinc res a veure amb el Joan Puig que va trobar una cartera amb vint mil pessetes i la va tornar al seu amo.

(*Ric et Rac,* París)

EL NOU ACADEMIC

—Vinc a buscar les cartes d'amor que et vaig escriure fa cinquanta anys... és per a corregir-ne les faltes d'ortografia.

(*Le Rire,* Paris.)

(c) Ministerio de Cultura 2006

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions

Els germans Serra

La lluita que els ceramistes germans Serra s'han emprès per tal d'arribar a impressionar el públic en el sentit de l'assequibilitat del bibelot i de l'objecte ceràmic bell, ha entrat en la seva darrera fase des de l'exposició que han instal·lat a les Galeries Syra.

Des d'avui hom pot assegurar a Barcelona que hi ha els artistes especialitzats en la matèria, que han volgut, no abandonant la creació de la gran peça ceràmica, satisfer aquell gust de poder ornar a l'abast de totes les fortunes, valent-se d'elements d'una gran perfecció tècnica i de sensibilitat.

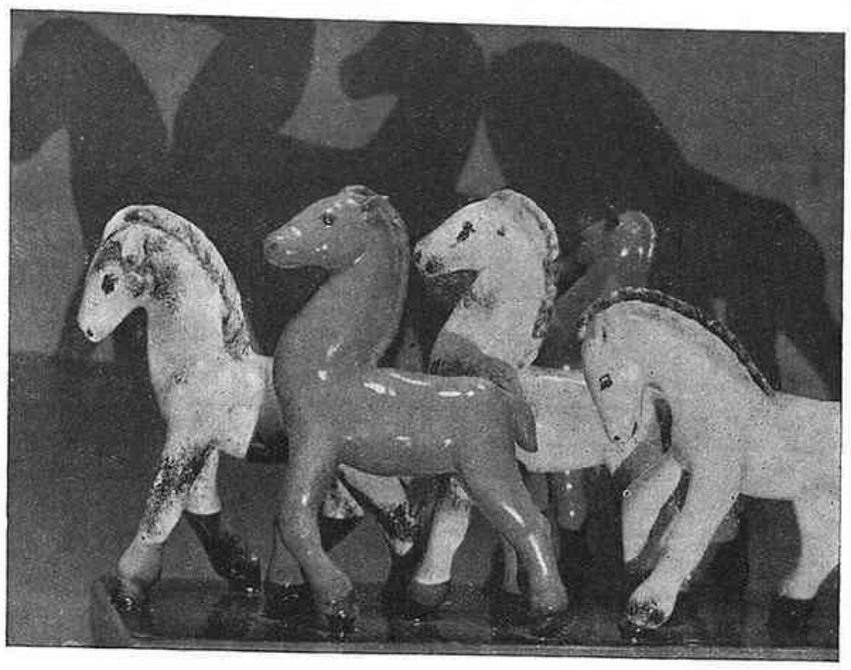

Germans Serra — Ceràmica

Els Serra han donat el primer pas vers la industrialització de llurs espècimens després d'haver aconseguit en el camp de l'ofici les indispensables relacions d'aquest. No han negligit ni la fabricació del maó, i la revalorització de l'ús de la terra cuita en l'arquitectura es deu a ells en gran part, ja que han voltat de facilitats tots els encàrrecs rebuts, decidits a fer prevaler amb tota la seva importància aquest interessantíssim art popular.

Els Serra, que són una veritable dinastia ceràmica, a impulsos de la seva joventut i del seu viure al corrent de les coses, varen pensar constituir-se en manufactura i fer front a la invasió de peces anàlogues que ens ve de l'estranger.

Es clar, han jugat amb la gran carta. La seva obra, rajant essència mediterrània, ha batut la competència quant a la possibilitat de collocació per estar dirigida en un perfecte coneixement de la nostra vida interior, l'ha batuda en l'assimilament, descartant els tòpics decoratius que usen moltes de les manufactures europees, i l'ha batuda àdhuc en expressar-se públicament com un conjunt de producció hàbil per a executar elements completíssims de matèria i gust, no sempre definitivament resolts en altres marques.

Haver posat en aquestes condicions la ceràmica és una actitud molt d'agrair i caldria que hom reaccionés en favor de la manufactura Serra per tal de respondre dignament al seu esforç.

En les peces que podríem anomenar de categoria, els infatigables germans exposen dintre la vitrina central uns quants exemplars que demostren una gran suficiència i un valor força estimable.

A. Vila Arrufat

Molt del que hem dit en referir-nos a l'esforç dels Serra podria aplicar-se així mateix a Vila Arrufat amb el seu desig de fer prosperar l'afició als gravats, tan oblidats a casa nostra.

Alguna institució barcelonina procura fer renéixer aquella afició. Hi ha també altres casos aïllats ben notables, el més important el de Nogués.

No obstant, avui ens plau concretar sobre la personalitat del pintor la més elogiosa posició per ésser el que amb més fe i entusiasme treballa actualment dedicat a engrandir els camins del gravat.

Vila Arrufat pot semblar la reencarnació, posem per cas, de Càrle Vernet o d'algun seu contemporani que no es pensaven gens a deixar els pinzells per una temporada per a substituir-los pels estris de gravar, amb l'única diferència, favorable per a ell, que no compta com aquells amb un públic emocionat més que interessat en les seves produccions.

Aquest altre expositor de les Galeries Syra no s'acontenta amb l'ús de les fórmules tècniques establertes des de Senefelder, sinó que introdueix en l'ofici les possibilitats dels materials moderns, per exemple les planxes de celluloide.

La varietat de procediments que presenta ens fa creure en el seu esperit inquiet, que no dubta a prodigar-se entre la indiferència del públic que potser no ha penetrat prou en el procés emocional de les litografies, monotips i puntes seques, inquietud que fa encarar-lo a la resistència passiva amb la ilusió de tots els idealistes, vèncer resoltament. Es en les litografies on Vila Arrufat aconsegueix els màxims resultats, particularment en les numerades amb el 19 i el 17.

Cal remarcar l'obra núm. 23, *Fàbriques*

Vila Arrufat — Punta seca

a Sabadell, que és una punta seca posseïdora d'un encís molt crescut i que pot donar motiu a un arreplegament iconogràfic del suburbi sabadellenc que constituiria una collecció d'un altíssim interès.

Pere Amat

La sala petita de les esmentades galeries ha omplert les seves parets amb les provatures pictòriques de Pere Amat, prometedores meitat i meitat. Les figures, totes elles executades sota un criteri i una disciplina, fan pensar en alguna probabilitat que té l'autor d'introduir el seu nom en la pintura interessant.

Els altres temes, més incoherents quant a l'execució, fan pensar d'aconsellar-li molt més estudi i més persistència en les normes d'aquest.

Josep Amat

A La Pinacoteca hi ha l'exposició amb la qual Amat assoleix definitivament la categoria que ha perseguit brillantment.

En ella el jove pintor posa a contribució tots els seus ressorts i es presenta a la consideració pública amb tota la intensitat de la seva paleta i excel·lint-se en matisos d'una gran delicadesa cromàtica que érem dels que crèiem que mai no aconseguiria un home de la fusta de Mir, entregat a la plasmació de les nostres naturals violències paisatgístiques.

Amat ha dut de París diversos aspectes d'aquells que semblen adquirir una formidable homogeneïtat darrera d'una capa de fum de cortina i ha sabut prescindir de l'espetec del sol, que va néixer en la seva retina com a deixa congènita, per a portar-hi les masses borroses d'un altre món que requereix més ponderació i més tenir en compte el secret observatiu.

Hi ha alguna tela com el *Quai Voltaire* que és una pura transcripció parisenca portada a cap per un artista que vol i dol, que s'adona momentàniament d'una bellesa fugissera i deixa córrer els colors en el seu estat de fabricació i realitza les grans elucubracions sota una ordre imperiosa de captar la mena de dissonància que contempla.

Amat, en mostrar-se ben divers, guanya una enorme quantitat d'interès i és llàstima que en el conjunt figurin un parell de paisatges no reeixits, per a poder cursar una encomiàstica recensió de totes les obres catalogades.

ENRIC F. GUAL

HISTORIA DE CAÇADOR

—Una vegada, a Normandia, estava assegut, quan em surt un senglar, i a darrera un altre, i després un altre...

—Ja ho sé... Aquesta història us la vaig contar jo a vós...

(*Le Journal*, París)

PROJECTOR

Ozenfant

Dilluns passat, les hosts intellectuals i mundanes del Conferència Club acudien a escoltar aquest conegut pintor i escriptor d'art. Tal com el polític, el revolucionarisme artístic, el literari i fins i tot el científic, quan ha pogut obrir una bretxa més o menys ampla en el camp de les realitats, sol tenir el sà costum de tirar molta aigua al vi. Ozenfant queda ara lluny de les estridències amb què fomentava, fa força temps, les fermentacions avantguardistes junt amb Le Corbusier i de quan, a l'encalç de l'*isme* imprescindible, llançava el manifest *puriste* en companyia de Waldemar George. Hom diria si, amb por d'arribar massa a prop de la reacció, actualment es decanta amb preferència cap a una circumspecta navegació entre dues aigües. Tant se val. No és pas la posició de les coses el que determina llur valor.

En el marc de la conferència, Ozenfant possiblement no queda pas a la mateixa altura que en l'article i en el llibre. Amb tot, s'hi mou amb desembaràs, temptejant, a estones, el conreu d'aquell equilibri en la dosificació de l'atractiu i de l'incisiu del qual s'ha fet model típic l'acreditat professional de la conferència José Germain.

Darrera unes projeccions comentades — algunes ja conegudes del seu llibre *Art*, publicat anys enrera— el discutit pintor dissertà a propòsit dels conceptes d'art clàssic i art de revolució; del rol de l'assumpte en la figuració plàstica; de les relacions establertes entre els diferents arts; del sentit absolut del bell i la seva diferenciació de l'agradable i altres diversos punts en una forma simple i agradosa, per bé que no excessivament connexa. En abordar el capítol de *l'anticipació* — anticipació d'algunes possibles característiques del futur artístic—, Ozenfant, tot procurant d'acordonar la fantasia en aquella mesura inexcusable en aquests casos, es feia amic del joc de lliscar entre un polsim d'ingenuïtat i un altre de facècia propicis a les amables divagacions. Com a final, concretava enraonadament la categoria de la funció social de l'art i de l'artista.

Potser per residus inesborrables dels temps d'apostolat subversiu, encara algunes vegades Ozenfant no pot resistir l'afany d'engrapar la cua d'un coet llampant i gratuit. No és pas que vulguem retreure els perills d'escollir recursos d'exposició potser no sempre massa ben ensopegats. Tothom hi està exposat. Però, tanmateix, hi ha coses que exigeixen una mínima mesura prudencial. I, si no s'hi compta, és molt difícil evitar el risc de vorejar l'obtenció d'efectes contraproduents. Ozenfant aconsegueix, així i tot, alliberar-se moltes vegades d'aquest risc. No obstant, quan, per no citar sinó un exemple, un conferenciant us assegura que els gemecs de la guitarra de Juanito el Dorado són d'una vàlua emocional igual o superior a la de les fugues de Bach, i sembla pretendre demostrar-ho amb filigranes de bell parler *salonnard*, sentiu, per reacció, com si us vinguessin ganes de no creure-ho gaire.

Gargallo

Mestre Gargallo ha arribat de París. Ha arribat per a exposar-nos aquells marbres, aquells bronzes i aquells ferros forjats admirables que han estat reproduïts a les pàgines de totes les revistes artístiques d'abast internacional; que el mateix han fet forrolla al *Salon d'Automne* i al *Salon des Tuileries* que a les primeres galeries de Nova York; que han constituït el puntal del comerç d'art d'un prestigiós marxant parisenc i que han fet desfilar pel taller de l'artista el més selecte de l'alt col·leccionisme.

Entre els innombrables equívocs, vacil·lacions i trencacolls de l'art contemporani, Gargallo ha procurat sempre de no perdre la carta de navegar i de prosseguir el seu camí sense accedir a les temptacions dels èxits fàcils. No ha permès mai que els seus dons envejables encamallessin, per comoditat o per lleugeresa, les fites de la disciplina consciençosa i de la probitat. Aquells dons i aquesta norma l'han dut al lloc que ara ocupa en el millor rengle dels escultors moderns.

L'esforç ha estat dur, la ruta llarga. No és estrany, doncs, que, de tant en tant, Gargallo sentí el desig d'alleugerir-se el cor amb l'innocent esplai de deixar esbravar alguns planys més aviat fantasiosos.

Terrible i bon minyó Gargallo! Rondina, protesta, vol fer el rebec i no en sap, no li surt bé. No li surt bé perquè el seu tarannà és, *per se*, refractari a la malícia. Quan, de vegades, la seva cara bruna vol agafar aquell aire de tres déus, d'home al qual n'hi han fetes de molt grosses, sovint, en el fons, no hi ha sinó una càndida sorpresa de gran infant en constatar que fins alguns dels artistes catalans que a força de treball i de perseverança han aconseguit fer sonar un nom fronteres enllà, encara no podrien, sempre que volguessin, tirar enlaire uns quants bitllets de vint duros.

A. J.

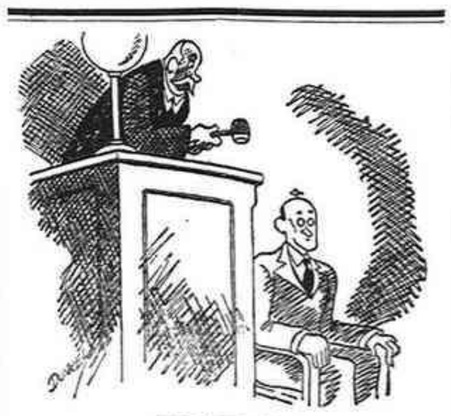

TEMPTACIO

(*New York American.*)

CONTRA UN ATAC A LA CULTURA

La «Bætulonia» romana

El meu poble amb prou feines si compta amb una engruna de tradició espiritual. I això, si bé pel cantó de la comoditat constitueix un avantatge evident, pel de la responsabilitat és una falla lamentable.

Es més. Fa l'efecte que el meu poble és decididament refractari a les tradicions i no vol saber-ne res.

I tanmateix, sempre que algú — entitat o particular — es proposa desvetllar-lo una mica, treure-li, poc o molt, la son de la rutina de les orelles, s'alcen amatents contra seu tota mena d'obstacles, fins d'allà d'on menys n'haurien de venir.

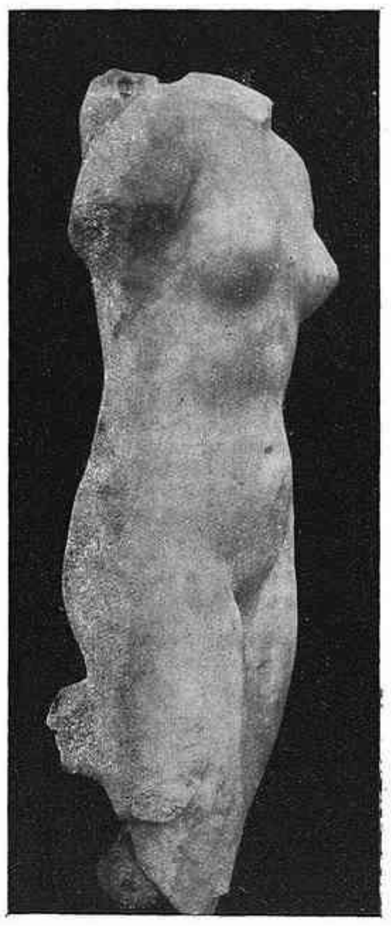

L'estàtua trobada al Clos de la Torre

Ara tenim que una entitat formada per uns quants joves esmerçà des de fa quatre anys les seves activitats desinteressades en la recerca de documents arqueològics, inapreciables per a la reconstrucció de l'antiga *Bætulonia*.

Durant aquest temps ha fet troballes valuoses. Ha aconseguit bastir un petit museu, que ja avui constitueix una promesa magnífica. Algunes de les peces trobades són realment importants.

L'entitat ha topat, gairebé sempre, amb obstacles. De facilitats, en canvi, n'hi han estat donades molt poques. Darrerament, aquells s'han accentuat. I el bo del cas és que ara provenen directament de l'alcalde i del propietari del terreny on s'efectuen les recerques. Fins a un tal extrem, que l'alcalde l'ha comminada a abandonar les excavacions per la poderosa raó que el propietari li ho «exigia» — aquest va ésser el mot que va pronunciar—, ja que calia aplanar el terreny amb mires a la seva imminent urbanització.

A notar: l'alcalde és el mestre d'obres del propietari del terreny on són efectuades les dites recerques.

Ara bé. Al costat d'aquestes resistències, que són explicables si hom té en compte que en molts pobles — i sobretot en el meu, — la ignorància, barrejada amb les conveniències, dóna gairebé sempre el resultat de transformar-se en suficiència o en pedanteria, hi ha la de la burla.

Es a dir, que si, per una banda, tenim un alcalde que anteposa graciosament els interessos particulars d'un propietari a l'interès i al valor històric, innegables, de les excavacions que es practiquen en el Clos de la Torre, per l'altra banda, tenim un cap de brigades que no s'està pas de dir, convençut que fa gràcia i de passada que té raó, que els recercadors són uns ximples, i que el que deuen cercar deu ésser una gerra d'unces.

Són dos exemples magnífics, tanmateix, d'incomprensió. Els esmentem per a edificació dels nostres conciutadans.

Providencialment, en mig d'aquest ambient, sorgeix la troballa, efectuada fa uns dies, de la magnífica estatueta que reproduïm, o la d'una làpida romana, de bronze, molt important, abans; o bé la d'un mosaic interessantíssim. Hom sap, per altra banda, que hi ha uns banys romans sota d'un carrer, i mosaics sota marges de vinya; tot d'un valor inestimable i tot enterrat sota terra per manca de mitjans.

Davant d'això, què cal fer? Creuar-se de braços? Jo crec que és preferible donar la veu d'alerta i disposar-se a defensar aquests documents de valor històric que estan en perill.

* * *

Les recerques són efectuades, principalment, en el Clos de la Torre. En un tros de terra que hi ha al començament de la carretera de la Conreria, a mà esquerra.

Abans era un tros de regadiu. Es propietat del marquès de Barbarà. En constitueix una ínfima part. I en tot ella, s'hi troben vestigis de l'antiga *Bætulonia*.

El menjador de la casa dels marquesos està enrajolat amb un mosaic romà important. En un dels regadius de la propietat, sota d'un lledoner, el dia que reguen, l'aigua arrossega la sorra i aleshores n'apareix un altre. En la resta de la propietat n'hi ha dos o tres més. En les parets de tanca, es veuen trossos de gerra, fragments de mosaic i de ceràmica, incrustats.

En els fonaments del convent de les monges franciscanes, el mestre d'obres que va construir l'edifici hi enterrà una grossa quantitat de fragments de gerres i un sarcòfag.

Tot això palesa que en aquell lloc estava assentada l'antiga ciutat romana, damunt la qual ha nascut i crescut la Badalona d'avui.

En un altre país, les troballes haurien desvetllat entusiasmes. Haurien constituït, àdhuc, un motiu d'orgull pel poble.

Ací, en canvi, el fet sembla que no tingui cap valor, llevat d'uns quants entusiastes i d'uns quants — no massa — cooperadors, molta gent no en fa gaire cas. I es dóna el cas pintoresc que el representant més enlairat del poble, en lloc de donar llum, dóna fum. Un fum que consisteix a voler terraplenar el terreny, com més aviat millor, i enterrar-hi a sota, a gratcient, una sèrie de tresors, amb la finalitat única de donar satisfacció a unes determinades conveniències particulars.

* * *

D'antuvi, els treballs de recerca lluitaren amb la manca de diners. Ara lluiten, a més, amb l'oposició de l'alcalde i del propietari.

Es diu que hi ha un acord, establert entre aquest darrer i el primer alcalde de la República, segons el qual aquell va cedir a aquest la propietat de les troballes que es fessin al Clos, a canvi de la cessió d'un terreny que li permetés allargar la part del darrera d'una casa de la seva propietat.

Es tracta, com es veu, d'una clàusula usurària. El dit alcalde especulà, en profit propi, disposant d'allò que no li pertanyia, car pertanyia a la ciutat.

I el propietari que, arran d'aquell tracte immoral, es creu ésser-ho del terreny d'ençà que el món és món, vol recolzar-hi uns drets estrafolaris i unes pretensions absurdes.

* * *

Heus ací, una vegada més, els interessos personals i la ignorància enfrontats amb la raó.

Mentrestant, hom ha retirat la subvenció que l'Ajuntament destinava a les recerques, i es diu que ha estat aplicada a altres atencions; hom permet que es llanci runa al Clos.

I finalment, hom tolera que el soci benemèrit de l'entitat que lluita per a reconstruir la nostra antiga *Bètulo*, i que té cura personal dels treballs, estigui empleat, com a temporer, a la brigada; que cobri vuit pessetes — jornal de peó—, i que, cada tres setmanes n'hagi de fer una de festa, sense cobrar. A més, quan plou, hom li fa agafar el picot i la pala, per a anar a netejar carrers.

«Tabula hospitalis» trobada a Badalona

Es tot sol a treballar al Clos. Ultra el treball de recerca, ha de treure la terra, carregar el carretó, i anar a dipositar-la en un altre lloc. En aquesta tasca no l'ajuda ningú més sinó els seus companys de l'entitat.

Jo, amics meus, davant d'aquest ciutadà, em llevo el barret amb respecte. L'heroisme passa tan enlaire i va tan escàs, que cal retre-li tots els honors.

No cal dir que no faria el mateix amb els que obstaculitzen sistemàticament els seus treballs i entorpeixen, de passada, les tasques benemèrites de l'entitat.

I acabo dient que ni els alcaldes ni els propietaris, ni ningú, si no és el meu poble, no tenen dret a disposar d'unes riqueses que no són seves.

En un país normal, el primer que s'hauria fet, hauria estat expropiar el terreny, cercar-lo, i esmerçar els diners necessaris per als treballs de recerca; diners que moltes vegades són esmerçats en coses inútils.

Això, als badalonins, ens hauria proporcionat una glòria perdurable. Mentre que el que es fa ara ens envolta d'una auriola de grotesc i ens omple de ridícul.

JAUME PASSARELL

VISITI ELS TALLERS I EXPOSICIÓ
DE R. SIN
RAMBLA DE CATALUNYA, 125

(c) Ministerio de Cultura 2006

DESPRÉS DEL PROCES

Comentaris psiquiàtrics al cas Matuska

(Ve de la pàgina 2)

Tot aquests simptomes inventariats, que encara podríem augmentar, corresponen, en llur majoria, a una malaltia mental ben coneguda, la paranoia, caracteritzada pel desenvolupament lent d'un sistema delirant permanent, inexpugnable a tot raonament, trobant-se completament conservada la lucidesa i concatenació del pensament, la voluntat i la capacitat d'acció. La malaltia no és deguda a causes exteriors ni a traumes psíquics, sinó que és de causa purament interna. Acostuma a iniciar-se després dels trenta anys: durant molts anys la conducta en la vida social i professional pot semblar normal, fins que un bon dia es descobreix que aquell senyor que conduïa admirablement els seus negocis i que fins era apreciat al casino malgrat certa supervaloració de la seva persona, s'ha declarat descobridor del *perpetuum mobile* o descendent d'una família reial, reformador polític o religiós, o perseguit per sectes religioses i polítiques. Fora d'aquest punt de partida fals, el pacient es conduei normalment. Si es considera rei, encarna amb tota dignitat el seu paper, però si creu que ha de complir una missió o reparar una injustícia, la força mateixa de la seva convicció el fa temible, sobretot si ja estava dotat constitucionalment de certa disposició agressiva. Es l'homicida típic de caps d'Estat, per la senzilla raó que és el millor mitjà per a situar-se en el primer pla de l'atenció pública i es descobreixi la persecució de què es creu objecte o bé els seus programes reformadors polítics o religiosos. Fins en criminals simplement fanàtics s'observa de vegades aquest tipus de crims publicitaris, per exemple Frederic Adler, fill d'un dels caps de la social-democràcia austríaca, que va declarar haver assessinat el president del Consell, comte Sturgh, en 1916, com a protesta contra el sistema imperant a Austria i sobretot com acte demostratiu per aixecar amb ell els companys de partit i recordar-los el compliment de llurs deures. Ja en l'esfera plenament patològica cauen delictes en què l'acte criminal va lligat més intensament amb el sistema delirant, per exemple el cas del mestre Wagner, que va incendiar tot un poble perquè es creia perseguit pels veïns, i que encara viu lliurat a una activitat literària en un manicomi alemany, o el del paranoic religiós David Lazaretti, que morí en 1878 lluitant contra les tropes del govern italià.

En el cas Matuska, el delicte és també realitzat — com ell ha dit amb tota claredat, sense que el perit de l'acusació volgués assabentar-se'n — amb objecte d'esdevenir «famós pels seus crims com Lleó Trotzky i fer així possible la creació d'una secta de comunisme religiós». Les produccions literàries, el programa de films, els efectes oratoris, són també mitjans per al mateix fi. Si hagués tingut dots d'escriptor, segurament no hauria derivat cap al crim. Però un destí tràgic va voler que el fort d'aquest ex-oficial fos el descarrilament de trens.

L'assassinat de Doumer per Gorguloff, que també d'una manera absurda va ésser declarat responsable malgrat l'opinió de perits eminents, no tenia pas més lògica que el de Matuska. Gorguloff també era religiós i va matar Doumer per a cridar l'atenció sobre un partit feixista camperol que volia fundar i perquè França declarés la guerra a Rússia. Que la idea de fer-se cèlebre pels seus crims també havia passat per la seva imaginació, ho demostra que en les seves notes es declarava autor del rapte del fill de Lindbergh.

Que Matuska es considera un màrtir d'una causa idealista i potser una mena de Crist, pot també recolzar-se en les paraules que significativament pronuncià al final del procés: «Que l'estel de Nazaret que jo vaig encendre sobre el pessebre de Csantavé (poble on Matuska va néixer) ilumini les ànimes humanes...»

Si algú objectés que Matuska durant el procés sembla cridar massa l'atenció sobre la seva persona i deixa en segon terme la seva obra, podríem dir-li que això és, per desgràcia, un fet psicològic normal i que una cosa és sentir la necessitat de crear una concepció personal del món i una altra és la capacitat de fer-ho.

Per últim, Matuska no és un paranoic pur; el sistema amenaça desdibuixar-se, hi ha símptomes, com el de les idees d'influència, la curiosa identificació amb l'Anticrist, els neologismes, certes incoherències d'expressió, probablement per excés de simbolisme, possibles allucinacions, que fan que el cas hagi d'incloure's dins d'una alteració mental més greu, una mena de paranoia complicada que és el deliri parafrènic, menys comprensible, i la discussió del qual, encara que tinguéssim prou dades per fer-la, no aportaria nous punts de vista que poguessin interessar el lector profà.

En resum, Matuska és sens dubte un alienat paranoic, com va afirmar el doctor Gartner, expert de la defensa, i el seu acte, com a derivat del deliri, és l'acte d'un irresponsable.

LA DEFENSA SOCIAL I LA JUSTÍCIA

Que en un cas així no s'hagi arribat a una sentència justa, depèn primerament dels metges experts, que de vegades es deixen portar per passions que res no tenen a veure amb llur missió científica, altres vegades no són gent prou tècnica: caldria exigir no solament el títol de metge, sinó també el de psiquiatra.

En el cas Gorguloff, en el de la senyoreta Hildegart, en el de Van der Lubbe, com en el de Matuska s'ha vist l'opinió mèdica dividida. Sempre ha donat la casualitat que hi havia passions polítiques pel mig; si els de la dreta defensen la irresponsabilitat, els de l'esquerra l'afirmen; si els jueus la reconeixen (per exemple a Hongria), els antisemites la neguen.

Quant als jutges, tenen de vegades una sèrie de prejudicis contra els psiquiatres, però altres anteposen rígidament la defensa de la societat a tot altre criteri.

Sobre aquesta actitud pot dir-se que és segur que la pena capital resol el problema d'una vegada, que és possible que el presidi protegeixi millor la societat de les agressions d'aquests boigs lúcids que no pas el manicomi, però que en tot cas la justícia segurament no queda en el lloc que li pertoca.

DR. RAMON SARRO

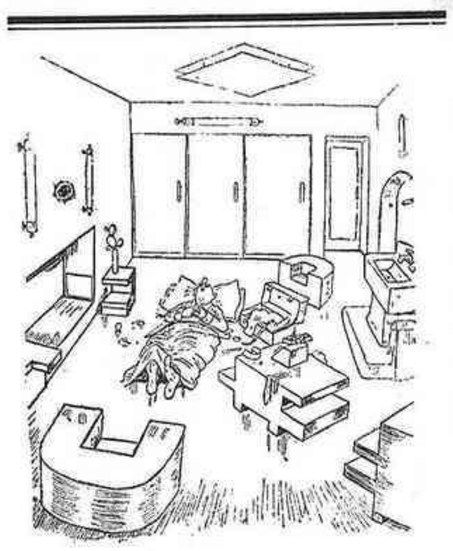

Com dormí el viatger ingenu que no havia comprès les comoditats de l'hotel funcionalista.

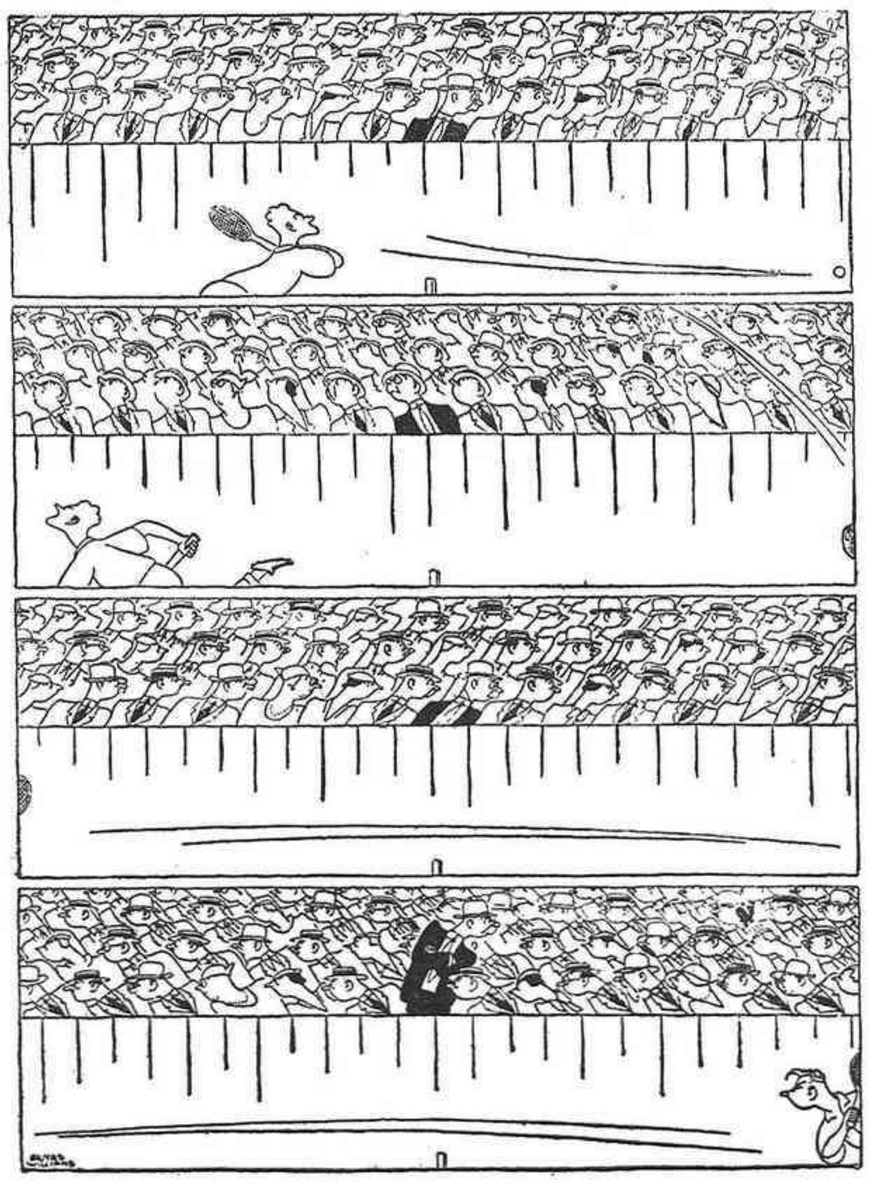

EL QUE SEMPRE ES VOL DISTINGIR

(*The New Yorker.*)

MUSICA I RADIO

AUDICIONS INTIMES

Alban Berg: "Suite Lírica"

Hem parlat tantes vegades des d'aquestes mateixes pàgines d'aquest gran compositor vienès, que forçosament l'audició d'una de les seves obres més importants, la *Suite Lírica* per a quartet (1926) havia d'ésser per a nosaltres un dels esdeveniments més sensacionals de tota la temporada musical. La bella intimitat de la sala del Casal del Metge atregué, ultra el públic habitual de les Audicions Intimes de l'Associació de Música «da Camera», una sèrie de joves músics que esperaven amb una expectació extraordinària, i un grau similar d'entusiasme i d'escepticisme, l'execució d'aquesta obra tan famosa, tan discutida i tan poc coneguda. I, diguem-ho tot seguit, la reacció del públic davant d'aquesta novetat extremadament refractària fou magnífica, fet tant més important que hi ha passatges en ella que en oir-los per primera vegada provoquen la protesta i àdhuc la repulsió. Però la perfecta execució dels germans Galimir, un dels conjunts més magnífics del món, sabé ofegar tota reacció de protesta i àdhuc obligà els auditors més encandalitzats — i n'hi havia bastants — a confessar una admiració entusiasta envers la realització, gairebé sobrehumana, d'una tasca tan difícil com la que els escaigué.

El quartet Galimir

Alban Berg és, entre els deixebles de Schönberg, el de més talent i — si descompten Ernst Krenek que constitueix un cas tot especial — l'únic de tota aquesta escola, comptant-hi el propi mestre, que ha sabut guanyar el públic. La seva òpera *Wozzek*, la història del soldat turmentat i extàtic, ha estat representada nombroses vegades en tots els grans teatres d'Alemanya i fins recentment a Anglaterra. La seva *Suite Lírica* està escrita en el mateix estil que la seva gran òpera. En ella retrobem la mateixa construcció melòdica que no es preocupa mai de la tonalitat harmònica dels acords resultants, l'exaltació visionària de les pròpies melodies que es desenrotllen sobre espais molt amplis, i la mateixa quantitat d'efectes instrumentals, conseqüència de combinacions inoïdes i veritablement revolucionàries. Renunciem a donar una anàlisi d'aquesta obra que es troba concebuda en un sistema anomenat de «dotze sons» — elaborat pels compositors Mathias Hauer i Arnold Schönberg i pressentit ja molt abans en les especulacions teòriques de Busoni —, puix estem convençuts que les formes teòriques segons les quals una composició està concebuda, no poden preocupar els aficionats a la música aquesta mentre sigui forta i impressionant.

Cap d'aquests dos atributs no poden negar-se a la *Suite Lírica* de Berg. Com el seu propi títol indica, aquesta obra ens vol revelar unes emocions líriques, és a dir, uns diferents estats de l'ànima, unes visions interiors i unes exaltacions i angoixes molt personals i molt individuals. No és pas per atzar que aquesta escola vienesa prové del *Tristany* i que en el propi *quatuor* de Berg trobem una citació textual de l'obra mestra de Wagner. El món interior, l'exaltació simfònica, el gran gest extàtic, no difereix gaire en les produccions d'aquestes dues èpoques. L'evolució lògica és evident. El que ens frapa avui en les composicions dels continuadors i — conseqüència natural de tota experiència històrica — dels liquidadors de l'estil wagnerià, és que tots els elements de la composició, ritme, melodia, harmonia, sonoritat, hi són desenrotllats fins al darrer límit de llurs possibilitats.

El procediment schönberguià no és més que un dels múltiples camins que poden dur la tècnica de la composició fins més enllà de les lleis establertes pels músics del segle precedent. El perill consisteix en el seu isolament individualista, en el seu intellectualisme asocial i a voltes egoista. Si serà aquesta escola la que guanyarà l'esdevenidor de la música o serà l'elegància i l'emancipació rítmiques dels francesos (Ravel, Milhaud), l'espontaneïtat dels veritables músics de la pura tradició clàssica (Hindemith, Malipiero) o el magnífic folklorisme dels grans compositors de procedència nacional-popular (Bartók, Falla, els joves txecs, etcètera) el que definirà un dia la fesomia musical del nostre segle, és una cosa que no podem pas predir. Per avui ens bastarà de constatar que la *Suite Lírica* d'Alban Berg ha estat una revelació per a Barcelona i que ella ha provat que l'escola schönberguiana no sols ha servit de base de discussió, sinó de creació d'una de les obres més emocionants dels nostre temps.

L'altra revelació que devem a l'Associació de Música «da Camera» ha estat la del quartet del germans Galimir. La perfecció tècnica, la netedat de llur treball de conjunt, llur sonoritat meravellosament equilibrada, llur sentit rítmic quasi fantàstic, els fa creditors de la més alta qualificació possible i situa llurs qualitats fora de tota discussió. El repertori clàssic que interpretaren (Haydn, Mozart, Schumann, Beethoven, Debussy i sobretot el famós quartet de Schubert) ens féu recordar les més belles sessions de música de cambra que mai hàgim escoltat. Els moviments ràpids eren executats en el límit de la nostra possibilitat de percepció sense arribar a perdre mai la claredat dels contorns. El públic demostrà un entusiasme enorme i demanà números fora de programa. El darrer dels dos concerts fou tancat pel bell i sentimental *Andante* del quartet de Txaikovski.

OTTO MAYER

L'actualitat radiofònica

Aquestes darreres setmanes, els programes de les nostres emissores han estat sovint, per diverses causes, ben interessants, i ensems que ho celebrem i agraïm, no seran endebades alguns comentaris que afegirem en detallar les més interessants emissions escoltades dies enrera.

Pel que fa referència a Ràdio Associació, i amb ocasió de les festes commemoratives de la implantació de la ràdio a Catalunya que tingueren les manifestacions més importants en la setmana del 4 a l'11 de novembre, val a dir que esdevingueren una mobilització dels valors espirituals de Catalunya per a presentar-los en aquestes emissions, i amb les retransmissions comunicades a distintes emissores escampades arreu es propagaren més tots els elements que hi prengueren part.

L'actuació davant del seu micròfon de conjunts per l'Orfeó Català, la radiació del concert Manén, els recitals d'obres poètiques pels autors més cèlebres, han constituït un veritable esforç per la dignificació i enlairament dels programes que cal subratllar. Va ésser interessant també aquell reportatge dels espectacles barcelonins, consistent en la retransmissió, durant uns quinze minuts aproximadament, del que esdevenia als escenaris, bella performança esplèndidament realitzada, des d'un punt de vista tècnic, i que, si més no, fa preveure les possibilitats de la ràdio en aquesta matèria. També cal subratllar les emissions dedicades a dues obres líriques, un dels gèneres que més plau als radioients: una del Mestre Josep Serra, *De Pasqua a Pasqua*, que va merèixer l'estrena pel micròfon, i l'altra consistent en l'audició de l'òpera còmica *El giravolt de maig*, interpretada amb totes les garanties sota la direcció del mateix Eduard Toldrà. Heus ací una de les poques obres d'aquest gènere que als seus mèrits s'hi afegeix la circumstància no gens menyspreable d'ésser escrita de manera que la seva radiació esdevé perfecta: pocs personatges i ben caracteritzats, amb veus de timbres acusats, és el més adient per a la seva identificació i comprensió amb una audició escoltada per mitjà del micròfon.

Les possibilitats que sempre demostra Ràdio Barcelona per a l'organització de les retransmissions més diverses, s'han vist confirmades aquests dies amb les que ha pogut oferir al seu públic des de diversos indrets de l'estranger. Per la seva perfecció i també per posar de manifest un dels grans avantatges de la ràdio, de poder servir la música des dels llocs d'origen, esmentarem les festes de Viena, una ja fa uns dies, però la més interessant, i que consistí en la radiació íntegra d'un concert d'obres de Franz Lehar, dirigit per ell mateix i amb el concurs dels artistes més famosos del gènere; l'altra va ésser feta ara fa dos diumenges i també era a base d'obres d'opereta. Per bé que des d'un punt de vista tècnic no fossin superades totes les dificultats, cal esmentar també la retransmissió feta des de Londres d'un concert en el qual actuava personalment Pau Casals; però l'avinentesa de poder servir des de terres tan llunyanes als radioients el so màgic del cèlebre violoncellista ho supera tot, molt més quan d'ací estant es preveia que aquelles dificultats venien molt del lloc d'origen.

La competència gairebé comercial que han emprès els espectacles barcelonins, que fan recordar aquelles emissions de proselitisme electoral amb els discursos que s'empesquen els directors d'algunes companyies en presentar els seus conjunts pel micròfon, ens donaran tema per a una altra crònica, assumpte al qual cal posar remei com més aviat millor.

J. G.

CAMISERIA FITO BARCELONA
Exit en la mida
Corbates inarrugables
Pijames a bon preu
JAUME I, 11
Telèfon 11655

Notícies de tot el món

ALEMANYA

La revista musical *Melos* ha canviat de format i de títol: d'ara endavant s'anomenarà *Neues Musikblatt*.

* Txecoslovàquia acaba de prohibir en el seu territori la contracta d'artistes alemanys.

* Dos especialistes de la ràdiofonia pretenen haver inventat un aparell, l'*Individualisator*, que permetria guiar segons el sentiment individual i a la manera d'un director d'orquestra, la rotació dels discos...

AUSTRIA

Sota els auspicis de la Biblioteca Nacional d'Austria i de la Societat Internacional Bruckner, Robert Haas i Alfred Orel han emprès l'edició completa, en vint-i-dos volums, de les obres de Bruckner.

ESPANYA

L'excellent arpista catalana Rosa Balcells donà darrerament un concert a la «Cultural» madrilenya que obtingué un gran èxit. En l'última part del valuós programa interpretà el bell concert de Mozart per a flauta i arpa amb la col·laboració de l'Orquestra Clàssica de Madrid, dirigida pel mestre J. M. Franco.

* La Schola Cantorum de Comillas (Santander) ha fet oir les *Beatituds* de César Franck, una escena d'*Amaya* de Guridi, les danses guerreres del *Príncep Igor* de Borodin i diversos cants populars de Sáez de Adena i J. I. Prieto, *Canto del Valle* i *Morito pititón*.

* Ha estat presentada al Teatre Calderón, de Madrid, la comèdia lírica d'ambient italià del segle XVI *Mandolinata*, d'Arturo Cuyás de la Vega, amb música de Guridi.

* Otto Mayer, col·laborador musical de MIRADOR, ha estat nomenat corresponsal per a Catalunya de *La Revue Musicale*, de París, la més important de la seva classe.

ITALIA

El ministre de Corporacions recorda que per decret del primer de juny els escriptors, els pintors, els escultors, gravadors i músics deuen trametre a llur federació, abans del 30 de desembre, una relació de llur activitat artística durant l'any corrent per ésser publicada a l'*Albo*.

* Jacques Copeau es troba a Florència, on estudia la posta en escena del *Savonarola* de Rino Alessi que serà presentat durant el *Maggio* de 1935.

ESTATS UNITS

La Philadelphia Orchestra ha inaugurat una sèrie de concerts de diumenge al vespre a preus populars. Stokovsky reprèn igualment els «concerts dels joves», tan ben acollits l'any passat pels col·legials i els estudiants.

U. R. S. S.

El Teatre Acadèmic d'Opera i de Ballet ha representat un nou ballet, *La Font de Bactxissarai*, llibret de M. N. Wpikoff, basat en el poema de Púixkin i música de M. B. Assafieff.

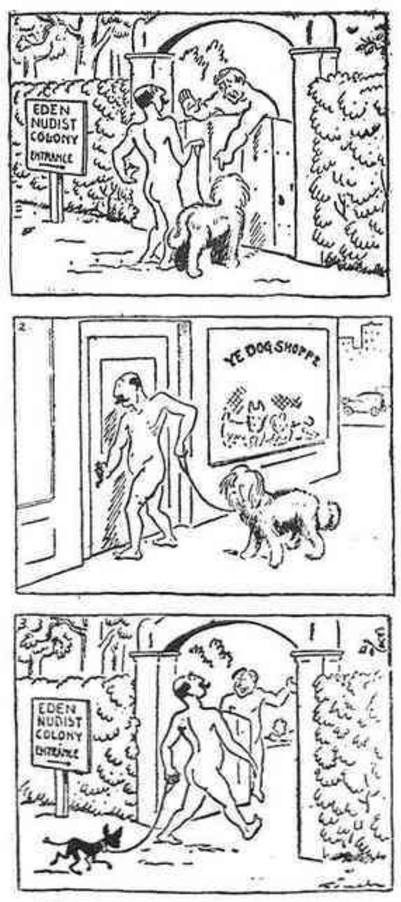

SUSCEPTIBILITAT NUDISTA

(*The New Yorker*)

IMPRESOS COSTA
Nou de la Rambla, 45
BARCELONA

(c) Ministerio de Cultura 2006